

MAGYAR POSTA

MEGJELENIK ÉVENKINT TIZ SZER SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
ELŐFIZETÉSI ÁR ÉVI 8 PENGŐ I. KER., KRISZTINA-KÖRUT 12. SZÁM
MŰSZAKI MELLÉKLETTEL 12 PENGŐ BUDAI POSTAPALOTA IV. EM. 424.

TELEFON: AUT. 50—5—97. — MŰSZAKI ÜGYEKBEN 35—3—51.

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG MEGBIZÁSÁBÓL
A M. KIR. POSTA JOGASZ- ÉS MERNÖK TISZTVISELŐI ORSZAGOS EGYESÜLETÉNEK
SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁGA.

FŐSZERKESZTŐ: DR. FORSTER KÁROLY M. KIR. POSTAFŐIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:
DR. NAGY SÁNDOR
M. KIR. POSTAIGAZGATÓ

TÁRSSZERKESZTŐ:
RÁKOSI GYÖRGY
M. KIR. POSTAFŐMERNÖK

A postai készpénzforgalom csökkentésének jelentősége és annak eszközei.

Írta: Dr. VAJDA BÉLA m. kir. postaigazgató.

Importance de la restriction de la circulation du numéraire dans le service postal et les moyens de réaliser cette restriction.

Par le Dr. Béla Vajda, directeur des postes.

Résumé: Les 3 catégories de paiement: paiement intégral en numéraire effectif, paiement par fractions de la même manière et paiement sans emploi de numéraire. Esquisse du développement historique des opérations de paiement. Importance, du point de vue économique et postal, du mouvement monétaire avec restriction et surtout avec suppression de l'emploi du numéraire. Innovations provoquées dans le service postal hongrois, dans les années 1920—1923, par les efforts tendant à restreindre la circulation du numéraire (introduction du chèque postal, du chèque étranger, affiliation des institutions financières de la province à la circulation monétaire postale par la voie de l'Institut Central des institutions financières etc.). Spécification du mouvement postal des fonds de l'année 1930, dernière année normale avant la grande crise mondiale, en particulier du point de vue de démontrer combien des opérations monétaires de la poste ont été exécutées au moyen de numéraire et combien sans emploi de numéraire. Propositions visant la réduction ultérieure de la circulation du numéraire.

A posta mindig fontos szerepet töltött be az ország pénzforgalmának lebonyolítása terén, ez a szerepe azonban az 1924. évi IV. tc. (az ú. n. szanálási törvény) megalkotása óta jelentőségében nagy mértékben megnövekedett. Az állam ugyanis ekkor az állampénztári pénzkezelési rendszer megszüntetésével a postatakarékpénztári pénzkezelési rendszerre tért át és azóta az állami pénzforgalom zöme a postatakarékpénztár cskekszámllái és így természetesen a postahivatalok útján bonyolódik le.

A pénzforgalomnak, helyesebben fizetési forgalomnak általában három válfaja van:

a) a tényleges (effektív) készpénzzel való teljes fizetés, midőn t. i. mindkét (fizető és elfogadó) fél kezében megfordul a készpénz;

b) a tényleges készpénzzel való részleges fizetés, midőn t. i. csak az egyik fél kezében fordul meg a készpénz, vagyis mikor az egyik fél készpénzben befizeti az összeget, a másik fél azonban azt számláján jóváírhatja, vagy amikor az egyik fél a számlájáról kiutaltat egy összeget, amit a másik fél készpénzben kap meg. Ez képezi az ú. n. készpénzkímélő vagy készpénz megtakarító forgalmat;

c) a készpénznélküli fizetési forgalom, melynél a készpénzt a forgalomból teljesen ki lehet küszöbölni.

A fizetési forgalom hosszú történeti fejlődésen ment át, míg a mai fejlettség fokát elérte, bár azt nem lehet állítani, hogy a készpénznélküli forgalom az újabb kor találmánya. Már a régi görögök, sőt már a babiloniak is ismerték annak kezdetlegesebb alakját, amennyiben a templomokban a papok őrizetében nemes fémeket letétbe helyeztek és azután azok felől különböző rendelkezéseket tettek. Azt sem lehet állítani, hogy a készpénzzel való fizetési forgalomra most már szükség nincs és minden fizetési ügyletet készpénz nélkül kellene lebonyolítani, de annyi tény, hogy minél fejlettebb és műveltebb valamely ország, annál jobban fog a készpénzkímélő, de még inkább a készpénznélküli fizetési forgalom elterjedni és ez a sok felesleges munkával, teherrel és veszéllyel járó készpénzforgalmat lépésről-lépésre vissza fogja szorítani.

A készpénzkímélő és a készpénznélküli fizetési forgalom lebonyolításához bankszámlák kellene. Ez a két fizetési forgalom térhódítása tehát a bankok elszaporodásával és azoknak helyes megszervezésével függ össze. E tekintetben úttörők Európában a XVII. században megalakult girobankok, melyek főleg a kereskedelmi gócpontokon keletkeztek, ahol t. i. a kereskedelem az értéktelen, kopott és csonka érmenpénzek miatt nagyon sok kárt szenvedett. Az első ilyen girobank az 1609-ben alapított amsterdami volt, melyet a hamburgi, majd a velencei, genuai és számos más bank követett. Ezeknek a bankoknak azonban mind hatósági jellegük volt és szabadon sem fejlődhettek. Az első modern és részvénytársasági alapon megszervezett bank az Angliában a XVII. század végén megalakult Angol Bank volt, mely már váltók leszámítolásával foglalkozott és jegy kibocsátási joga is volt. Innen kezdve azután rohamosan terjedt Európában a banküzleti tevékenység és egymásután keletkeztek a különféle bankok. Hazánk — sajnos, az osztrák központosító törekvések miatt — e téren is elmaradt és csak 1841-ben keletkezik az „Első magyar kereskedelmi bank“, későbbi nevén „Pesti magyar kereskedelmi bank“, mely tudvalevőleg a szabadságharc alatt a kormány jegybankja volt. Az igazi fejlődés azonban hazánkban csak a kiegyezés után indult meg úgy, hogy igazi bankélet nálunk tulajdonképp alig 60—65 év óta van.

E rövid történeti adatokból is kiviláglik, hogy miért olyan fejletlen még nálunk a fizetési forgalom, miért nem lett nálunk még közkinccsé a csekk útján való fizetés, vagy az egyéb készpénznélküli eszközök igénybevétele. Könnyen érthető, hogy a több, mint 200 éves bankrendszerrel rendelkező Angliában ma már a fizetési forgalom zöme készpénz nélkül bonyolódik le és a legtöbb ember pénz helyett

csekkfüzetet hord a zsebében. A csekkel való fizetésnek másik nagy hazája az Északamerikai Egyesült-Államok. Ellenben Németországban inkább a giro terjedt el, de ily úton is hatalmas készpénznélküli forgalom lebonyolítása vált lehetségessé. Európa többi államaiban a csekk- és giro-forgalom különböző mérvben van elterjedve.

Mielőtt most már a fizetési forgalom lebonyolításának részleteire áttérnék, bizonyos alapfogalmak tisztázását vélem szükségesnek, mert még a szakemberek is sokszor helytelenül alkalmaznak egyes kifejezéseket, sőt vannak műszavak, amelyeket általánosan is helytelenül használnak.

A fejlettebb fizetési forgalomnak eszközei a csekk és a giro. Csekk alatt oly kereskedelmi utalványt értünk, mellyel valaki, kinek bizonyos pénzügyi intézetnél folyószámlája van, e folyószámláján levő követeléséből készpénzfizetést teljesített. A giro (= kör) viszont oly nyilatkozat, mellyel az egyik számlatulajdonos, kinek valamely pénzügyi intézetnél számlája (giroszámlája) van, egy ugyanannál az intézetnél számlával bíró másik számlatulajdonossal szemben fennálló tartozását úgy egyenlíti ki, hogy az összeget saját számlája terhére és hitelezője számlája javára íratja. *Clearing* alatt pedig a fizetési forgalomnak azt a módját értjük, midőn a különböző pénzügyi intézeteknél fennálló követelések és tartozások az e célra alakított közös intézet (clearinghouse) útján egyenlítettnek ki. Ezekből a meghatározásokból is nyilvánvaló, hogy a Magyar Nemzeti Bankra kiállított és a posta pénzforgalmában is előforduló ú. n. vörös csekket helytelenül nevezük csekknek, mert azok tulajdonképp a giroforgalom lebonyolítására szolgáló átutalási jegyek. Épp így helytelen a postatakarékpénztárnál kliring-forgalomról beszélni, mert annak előfeltételei ott nincsenek meg: amit a postatakarékpénztár végez, az nem kliring, hanem giroátírás. Mindazonáltal ezek a helytelen kifejezések nálunk polgárjogot nyertek és így a gyakorlatban általánosan használatnak.

A fizetési forgalom lebonyolítása — mint már említettük, — készpénzzel, félig készpénzzel vagy készpénz nélkül történik. A tisztán készpénzzel való lebonyolítás hátrányait — azt hiszem, — nem kell bővebben fejtegetnem. Állandóan nagy pénzek forognak itt kézzől-kézre, vagy hevernek tartalékképp a bankok, állami és közpénztárak és más fizető helyek pénztárszekrényeiben, vagy pedig mint beszolgáltatások és ellátmányok egyik helyről a másikra vándorolnak. Ezek a heverő és vándorló pénzek a nemzetgazdaság szempontjából holt tőkék, mert a termelésben nem vesznek részt, nem gyümölcsöztethetők s így minden racionális gazdálkodásnak súlyos teherterételei. Ha ehhez hozzávesszük, hogy mennyi munka és munkaerőpazarlással jár ezeknek a pénzeknek a nyilvántartása, megszámlálása az érkezésnél vagy bevételezésnél, megolvasása a továbbításnál vagy kifizetésnél, gondos és körülményes csomagolása, mennyi költséggel és különösen kockázattal s veszéllyel jár az őrzésük, de különösen a szállításuk; akkor megértjük, miért oly általános a törekvés a készpénzforgalom csökkentésére és ahol lehet, teljes kiküszöbölésére. Ezzel szemben a készpénzkímélő forgalom máris a felére szállítja le a fent ecsetelt nehézségeket, mert ha akár a befizető, akár az elfogadó nem készpénzt használ, illetőleg kap, a szükséges készpénzmennyiségnek máris 50%-át takarítottuk meg. Ha

pedig bizonyos viszonylatokban a készpénzt teljesen kitudjuk küszöbölni, akkor nemcsak célszerűen jártunk el, nemcsak megszabadultunk a készpénzszállítással és őrzéssel járó nagy kockázattól és veszélytől, nemcsak munkát, munkaerőt és költségeket takarítottunk meg, de nem vonjuk el a tőkét igazi rendeltetésüktől, hanem megtermékenyítjük velük a gazdasági életet. Ebben van a készpénz nélküli forgalom nagy közgazdasági jelentősége.

Ha most azt nézzük, hogy melyik fizetési rendszer az előnyösebb: a csekk vagy a giro, azt kell mondanunk, hogy e tekintetben már sok vita folyt, — különösen német részről, — de a vitát máig sem döntötték el. A csekk főelőnye, hogy minden alkalommal fel lehet használni, nincs kötve a számlajegyzékekhez, vagyis ki lehet állítani akkor is, ha a kiállító nem ismeri az elfogadónak számlavezető helyét, továbbá személyesen át lehet adni a hitelezőnek és így ez gyorsabban rendelkezhetik követelése felett, stb. Ezek oly nagy előnyök, melyekkel a giro nem dicsekedhetik, mert utóbbi sokkal több írásbeliséggel jár, kevésbé mozgékony, miért is bizton állíthatjuk, hogy a helyi forgalomban feltétlenül a csekk a gyorsabb, a hatékonyabb és csak a távolsági forgalomban vannak a gironak bizonyos előnyei a csekk felett. Leghelyesebb tehát, ha mindkét fizetési móddal élünk és különösen óvakodunk a németek utánzásától, kiknél a girót, mely náluk nemzeti hagyomány, hatalmasan kifejlesztették, ellenben a csekk igénybevételét elhanyagolták. A német giroszervezet ugyanis oly nagy hatalommá nőtte ki magát, hogy már-már veszélyes konkurrenciát jelent a Reichsbanknak, melynek tudvalevőleg — mint minden jegybanknak, — a fizetési forgalom irányítása a kötelessége, amiben pedig a nagyszámú német girokör meggátolja.

A fizetési forgalom lebonyolításának Európában általában két főszerve van: a jegybank és a postatakarékpénztár, illetőleg ott, ahol utóbbi a postával egyesítve van, a postacsekkhivatalok. A jegybankoknak főleg a nagvösszegű fizetési forgalom lebonyolítása a feladatuk, ellenben a kisebb összegek a postatakarékpénztárnál (postacsekkhivataloknál) gyűlnek össze és kerülnek felhasználásra. Természetesen racionálisan és kifogástalanul csak ott lehet megszervezve a fizetési forgalom, ahol a posta és a postatakarékpénztár egyesítve van, mert csak így lehet egységes elveket alkalmazni és elérni azt, hogy bizonyos adminisztrációs teendőket a központ helyett már a postahivatalok, mint csekkhivatalok elvégezzenek.

Ezen elméleti fejtegetések után térjünk most már át tanulmányunk igazi céljára: annak vizsgálatára, milyen multja van a postán a készpénzforgalom csökkentésére irányuló törekvéseknek, mi a helyzet jelenleg és milyen lehet a jövő fejlődés iránya?

I.

A túltengő készpénzforgalom hátrányait már a háború előtt is érezték a postán, de annak csökkentése érdekében különösebb intézkedések nem történtek, ami egyébként természetes, hisz a pénzforgalom szabályozása a jegybank és nem a posta feladata. Pénzünk romlásával azonban a bankjegyforgalom rohamosan emelkedett, amit nö-

volt a hitelgazdaság elsorvadása és nem csekély mértékben az ú. n. biztosított „ötpecsétű” ajánlott leveleknek a teljes megszűnése, pedig a nagyoösszegű pénzek szállítására szolgáló küldeményfaj közkedvelt volt a háború előtt és — bár a posta érthető okokból nem nézte jó szemmel — a pénzforgalom megkönnyítéséhez tagadhatatlanul hozzájárult. A postára háruló ezek a mindinkább súlyosbodó teendők a posta vezetőségét végre komoly elhatározások elé állították: a posta-vezérigazgatóság illetékes ügyosztálya 1920-ban utasítást kapott, hogy a készpénzforgalom csökkentésének kérdését tanulmányozza és tegyen megfelelő javaslatokat. Ennek eredményeképp több nagy horderejű intézkedés történik, melyek a posta addigi pénzkezelését egészen új alapokra fektették és azt az irányt, melyen a postának haladnia kell, hosszú időre kijelölték. E reformok a következők voltak:

1. A postacsekkel való fizetés lehetővé tétele, az 1920. évi március hó 8-án kelt 5672/1920. K. M. sz. rendelet alapján. Ezzel a posta saját hatáskörében dicsérendő kísérletet tett a külföldön annyira bevált csekkrendszernek a postánál való bevezetése iránt, sajnos: az eredmény nem volt kielégítő. Mik voltak a postacsekkek? A Budapest 70. sz. postahivatal által a postatakarékpénztárra kibocsátott, bemutatóra szóló kerekösszegű fizetési utalványok, melyekkel a fővárosi csekk-számlatulajdonosok címére érkező postautalványok összegeit egyenlítették ki. A posta a postacsekkeket népszerűsítésük érdekében üzletszabályzati jogánál fogva az 1908 :LVIII. tc. (ú. n. csekk-törvény) rendelkezéseitől eltérően szabályozta, így érvényességüket a törvényben előírt 10 nappal szemben 30 napban szabta meg és forgathatási jogot is adott nekik, bár a törvény szerint csak a rendeltre szóló csekkek forgathatók. E csekkeket nemcsak készpénzre lehetett beváltani, továbbá jóváírásokra és bárminő postai befizetések teljesítésére felhasználni, de azokat minden fővárosi pénzügyintézet is elfogadta ügyfeleitől díjtalan beszedésre. Bár tehát a postacsekkek felhasználási lehetősége elég tágkörű volt, mindazonáltal ez a jól elgondolt intézmény nem tudott nálunk megerősödni. Sajnos, a postacsekkek forgalmáról nem állnak hiteles adatok rendelkezésre, mert a vonatkozó okmányokat már selejtezték, de az ügyiratokból megállapíthatjuk, hogy a mozgalomnak kezdetben igen szép sikere volt, de az később kellő propaganda hiányában teljesen ellanyhult úgy, hogy a postacsekk intézményt majdnem 2½ éves mult után be kellett szüntetni. (79/1923. K. M. sz. rend.)

2. A postacsekkekkel egyidejűleg rendszeresítette a posta az idegen csekkeket is, melyek azért jelöltettek „idegen” névvel, hogy a posta „saját” csekkjeitől megkülönböztessenek. A nyilvános számadásra kötelezett vállalatoknak adtunk ezzel módot, hogy postatakarékpénztári csekk-számlájuk terhére bizonyos összegig kibocsátott csekkel is teljesíthettek postai befizetéseket. 1923-ban nyerte azután az idegen csekk a mai terjedelmét, amint az az A. 1. Szab.-ban (5. §. 5. p.) most is szerepel. Az idegen csekk intézménye sem terjedt el azonban oly arányban, amint arra számítottunk és amennyire ez az intézmény kellő népszerűsítés esetében elterjedhetne. A fővárosi postatakarékpénztári csekk-számlatulajdonosok alig élnek ezzel a kedvezménnyel és jelenleg rendszeresen csak a Bpest 507. és 508. sz. postahivatalokat fenntartó bankok használnak postai tartozásaik kiegyenlítésére idegen csekkeket.

A postacsekkre és az idegen csekkre vonatkozó tudnivalókat a külön füzetben kiadott ad. 19.986/X.—1921. sz. szabályzatban foglalták össze.

3. A vidéki pénzüintézeteknek a postapénzforgalomba való bekapcsolása volt a harmadik reform, mellyel a beszolgáltatások és ellátmányok rendjének teljes átalakulása járt. Hosszas tárgyalások folytak ezt megelőzően a Pénzüintézeti Központtal (az alábbiakban P. K.), a Jegyintézettel és pénzügyminisztériummal; ezekre az alapot az 1920. évi XXXVII. tc. adta, mely megengedte, hogy a P. K. a postavezérigazgatósággal megállapodást létesíthessen. Látjuk tehát, hogy a P. K.-val létrejött jogviszonyunk, mely bizonyos oldalról gyakran volt támadásoknak kitéve, törvényes rendelkezésén alapszik.

A P. K. közvetítésével 1921. évi június hó 1-én vettük fel a forgalmat a kijelölt vidéki pénzüintézetekkel: szakkifejezéssel élve: „bekapcsoltuk őket a postapénzforgalomba“. (A „postapénzforgalom“ szóból, mely azonban nem azonos a postai készpénzforgalommal, műszó lesz ekkor, mely ezentúl a P. K. útján lebonyolódó pénzműveletek összességét jelenti.) Az elgondolás az volt, hogy a postai pénzeknek beszolgáltatások és ellátmányok alakjában való ide-oda vándorlását meg kell szüntetni és a postai pénzfeleslegeket vagy helyben kell — a gazdasági élet táplálására — felhasználni, vagy ugyanily célból egy közeli postahivatalhoz — nem pedig a messze fekvő igazgatósági pénztárba — eljuttatni. Ekkor született meg a gyűjtőpostahivatal fogalma, mely elnevezést arra a 62 kincstári hivatalra alkalmazták, melyeket ezzel a feladattal megbíztak. Ezeknél a gyűjtőhivataloknál a P. K. egy-egy pénzüintézetet jelölt ki, mely a gyűjtőpostahivatalnál összegyűlt összes felesleges pénzt átvenni és szükség esetén ellátmányt is tartozott adni. Erre vonatkozólag 12.877/16.—1921. sz. a. „Szabályzat a vidéki postahivatalok pénzükezelési rendjének megváltoztatása tárgyában“ intézkedett, melyet szintén külön füzetben adtak ki.

4. A készpénzforgalom csökkentését szolgálta annak rendszeresítése is, hogy a gyűjtőpostahivatalok az ú. n. megbízott pénzüintézetek és az ezzel leszámolási viszonyban levő egyéb pénzüintézetek csekk-számlatulajdonosainak címére érkező postautalványokat nem készpénzzel, hanem *jóváírás útján* egyenlíthették ki. A megbízott pénzüintézetek a gyűjtőpostahivatalok rendelkezésére bocsátották a kedvezményt igénybevenni kívánó (saját és idegen) számlatulajdonosok jegyzékét, a kézbesítő postahivatal pedig a beérkezett utalványokat címzetek szerint külön csoport-ívbe, végül pedig egy közös összesítő (ú. n. kumulatív) jegyzékbe foglalta, melynek végösszegét levonta a pénzüintézetnek beszolgáltatott összegből. Ennek az intézkedésnek azonban csak addig volt igazi készpénzcsökkentő hatása, míg a gyűjtőpostahivatalok a helyi pénzüintézethez szolgáltatották be pénzfeleslegeiket.

5. További intézkedés volt ugyanakkor az ú. n. *pénzüintézeti csekk* rendszeresítése is, mely tulajdonkép szintén a már előbb említett idegen csekk forgalma alá esik. Mindama számlatulajdonosok ugyanis, kik utalványaiknak jóváírás útján való kiegyenlítéséhez hozzájárultak, engedélyt nyertek arra, hogy bárminő postai befizetéseikhez ne készpénzt, hanem a megbízott pénzüintézetre kiállított csekket használja-

nak. Sajnos, kellő propaganda hiányában ez az intézkedés nem vert gyökeret, úgy, hogy az teljesen elsorvadt.

Ezek voltak azok az intézkedések, melyeket a posta 1921-ben — mint a készpénzforgalom csökkentésére alkalmas intézkedéseket — életbeléptetett. Mint említettem, a postacsekk harmadfél évig maradt életben, a pénzüintézeti csekk egyáltalán nem volt életképes, az idegen csekk sem terjedt el eléggé és a postautalványok pénzüintézeti jóváfrása sem lett népszerű. Csak a pénzüintézeteknek a postapénzforgalomba történt bevonása bizonyult életrevalónak, csak ezt az intézményt lehetett továbbfejleszteni és újabb terekre kiterjeszteni.

Túlmissze vezetne, ha azt a hosszú fejlődési menetet ecsetelném, amelyen a postának ez a szolgálati ága átment, míg a bankzárlat (1931 július 14.) előtti, tökéletesnek mondható alakját elérte. Csak röviden jelzem, hogy a postapénzforgalomnak első — előbb részletezett alakja nem vált be, a pénzüintézetek a gyűjtőhivataloktól átvett pénzeket a legtöbbször nem tudták felhasználni és így kénytelenek voltak azokat a jegybank legközelebbi fiókjának beszolgáltatni, vagyis tulajdonkép a pénzüintézetek végezték el a gyűjtőpostahivatalok helyett a beszolgáltatásokat. Ez azonban sehogy sem állott érdekükben s rendkívüli terhet rótt számukra a postahivatalok zárt beszolgáltatásainak átvétele, felbontása, a pénz megolvasása, újracsomagolása, stb., amivel szemben nem jelentett megfelelő kárpótlást az, hogy a posta a viteldíjat utólag megtérítette. Csak évek múlva fejlődött ki azután a hitelezésnek az a módja, mely a bankzárlatig fennállott és amely abból állott, hogy a pénzüintézetek a P. K. által részükre megállapított napihitelből tetszés szerinti összeget, sőt — bizonyos körülmények között, — annak két vagy háromszorosát is igénybevehették. A hitelezésnek ez az alakja különlegesen magyar intézmény, sehol a világon azt nem találjuk és merőben szokatlan is, mert ennél a rendszernél az *adós kezébe van a hitelező pénze feletti rendelkezési jog letéve*. Hogy a készpénzforgalom csökkentése szempontjából ez a rendszer mit jelent, azt lentebb fogjuk látni.

A P. K. útján lebonyolódó „postapénzforgalom“ néhány fontosabb mozzanatai az alábbiak:

a) Hosszabb tárgyalás után 1923-ben a m. kir. államvasutakkal sikerült megállapodni és a vidéki Máv. állomások egy részét a postapénzforgalomba bekapcsolni: ami azt jelenti, hogy ezek az állomások a napi pénzfeleslegüket többé nem a Máv. gyűjtőpénztárakhoz, hanem a helyi postahivatalba szolgáltatták be és innen kapták szükséges ellátmányukat is. A bekapcsolás később kiterjedt a fővárosi Máv. állomásokra és a Máv. egyéb szerveire is (üzletvezetőségi gyűjtőpénztárak, menetjegyirodák, stb.). 1932-ben a Máv. igazgatóságának kezdeményezésére az összes Máv. állomások bekapcsolására vonatkozólag is tárgyalások indultak, de sikerre egyelőre nem vezettek.

b) 1922-ben kísérletet tett a posta arra is, hogy a postapénzforgalomba 15 fővárosi pénzüintézetet és ezek fiókjait (összesen 45 bankhelyet) is bevonjon. A tervhez azonban a pénzügyminisztérium azzal az indokolással, hogy a Magyar Nemzeti Bank (az alábbiakban M. N. B.) hivatása teljesítését akadályozza, nem járult hozzá.

c) 1928-ban bevontuk a postapénzforgalomba a fővárosi nagyobb

ipari és kereskedelmi vállalatok egyes vidéki telepeit is, ami azt jelenti, hogy a telepek a munkások és egyéb alkalmazottak kifizetésére szükséges készpénz-összegeket a P. K.-nak külön e célra szolgáló kiutalásai alapján az illető postahivataloktól kapják meg, többé tehát nem kell valamelyik alkalmazottjukat ellátmányért a fővárosba utaztatni, vagy pedig értéklevélben, illetőleg kézicsomagként hozatni a pénzt. A bekapcsolást kiterjesztettük 1931-ben a „Futura“ vidéki bizományosaira is.

d) 1929-ben rendszeresítettük a *bankgiroátutalásokat*, mellyel lehetővé vált, hogy ama pénzüintézetek, melyek olyan helyeken működnek, hol a M. N. B.-nak fiókjintézete nincs, M. N. B.-nál vezetett giroszámlájukra — effektív pénz igénybevétele nélkül — napihitelük terhére átutalásokat teljesítsenek. Ez az újítás, melyet a pénzüintézetek főleg a M. N. B.-hoz telepített váltóik beváltására vettek igénybe, csakhamar közkedveltté vált és nagy forgalmat eredményezett.

A készpénzforgalom csökkentését voltak hivatva szolgálni az alábbi fontosabb intézkedések is:

a) 1924 október hó 1-től az igazgatósági számvevőségek a posta-utalvány és postatakarékpénztári szolgálattal is megbízattak oly módon, hogy készpénz helyett könyvi átírással történik a be- és kifizetések kiegyenlítése. (P. R. T. 1924—48.)

b) 1925-ben (részben 1926-ban) a M. N. B. fiókjintézeteinek székhelyén levő postahivatalok (20) és a Budapest 70. postahivatal részére giroszámlát nyitottunk és ezen idő óta működnek ezek a hivatalok, mint gyűjtőhivatalok oly hatáskörben, amiben az ma már közismert. Ugyanakkor a posta és a postatakarékpénztár közt az elszámolásra nézve új megállapodás létesült, melynek lényege, hogy a gyűjtőpostahivatalok nem a saját, hanem a postatakarékpénztár giroszámlájára szolgáltatják be pénzfeleslegeiket és ugyancsak ennek a számlának terhére vesznek fel a rendelkezésükre bocsátott fehér színű csekkürlapok (= ellátmánycsekkek vagy fehér csekkek) alapján ellátmányokat.

c) A gyűjtőpostahivatalok fokozatosan engedélyt kaptak arra, hogy a fehér csekkeket nemcsak saját maguk szükségletére szolgáló ellátmányok felvételére, hanem a pénzüintézetek pénzigényléseinek a ki-elégítésére és bankgiroátutalásokra, majd a vidéki hatóságoknak és hivataloknak esedékes 5000, illetőleg 2000 P-n felüli illetményutalványok kifizetésére is felhasználhatják. A fehér csekkekkel a gyűjtőhivatalok a készpénznélküli forgalom kiterjesztésének leghatásosabb eszközhöz jutottak.

d) Az igazgatóságok utalványozási jogának megszüntetése kapcsán 1926-ban a készpénznélküli ellátmányszámadás rendszerére tértünk át, mely módot ad az igazgatóságoknak arra, hogy kiadásait effektív pénz igénybevétele nélkül teljesíthessék. (P. R. T. 1926—9.)

Végül meg kell még emlékeznem a készpénzforgalom csökkentésének egy jól bevált módjáról, t. i. a telepített és a kumulatív utalványokról. A telepített utalványokról már a postatakarékpénztárnak teendőit szabályozó 3314/1895. K. M. eln. sz. rendelet intézkedik. A *telepítés* abból áll, hogy a feladó nem a címzett nevére, hanem a postatakarékpénztár címére állítja ki utalványát és a címben feltünteteti a címzett csekk számlájának a számát. Ezeknél az utalványoknál a posta-

takarékpénztár az utalvány hátlapján elismeri az összeg jóváírását és az utalvány szelvényét a folyószámlakivonattal együtt megküldi a címzettnek. A *kumulatív* utalványoknak a jóváírása a csekkszámhákon a Bpest 70. sz. postahivatal által kiállított jegyzékek alapján sommásan és nem egyenként történik, az utalványok szelvényeit a postahivatal kézbesíti.

(Folytatjuk.)

A budapesti távbeszélő szolgálat beszélgetésszámlálási rendszere.

Irta: Dr. MECSÉRY SÁNDOR m. kir. postafőmérnök.

Système de comptage des conversations dans le service téléphonique de Budapest.

Par le Dr. Alexandre Mecsery, ingénieur supérieur des postes.

L'auteur explique la nécessité d'introduire le compteur de conversations et décrit le compteur employé dans le réseau de Budapest ainsi que son fonctionnement. Il traite l'établissement des unités de conversation indiquées par le compteur, la prise photographique des compteurs et le comptage. Il démontre que, dans le réseau de Budapest, il est plus économique de fixer la position des compteurs par la voie photographique que de faire le comptage. Il motive en détail pourquoi les compteurs sont installés dans les bureaux centraux et non chez les abonnés. Pour finir, il esquisse les procédures observées dans la vérification des compteurs et en cas de plaintes.

Századunk a technikai alkotások korszaka. A közönség érdeklődése mind szélesebb mederben fordul a közelében lévő, vagy a mindennapi használatának körébe eső technikai berendezések vagy azok egyik vagy másik részletének megismerése felé. A modern élet leggyorsabb közlekedési eszközénél, a távbeszélőnél az előfizetőknek ez az érdeklődése a beszélgetés-számláló felé irányul. Ennek főleg az az oka, hogy egyrészt annak működése anyagilag is érinti, másrészt pedig egy szokatlan s kézzel meg nem fogható dolognak, a beszédnek, géppel való megszámlálásáról van szó. Az alábbiakban a számláló-készülékekkel kapcsolatban nagyrészt megtalálhatja mindazt az olvasó, ami érdeklődését felkeltheti.

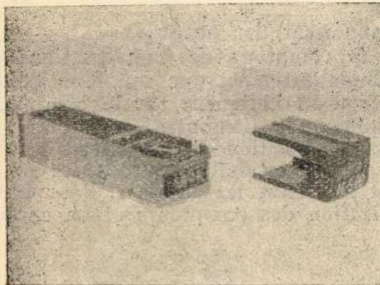
Önkéntelenül is felvetődik az a kérdés, hogy miért van egyáltalán szükség beszéd-számlálóra, és miért számolják meg a beszélgetések darabszámát, holott azelőtt nem számolták. Ez azonban csak részben igaz, mert a régi kézi-kapcsolású központokban is voltak beszélgetést számláló készülékek, amelyek segítségével a beszélgetések számát megállapították. E készülékek azonban csak nagyobb számú előfizető beszélgetését számolták. Mindenesetre tény, hogy a budapesti helyi forgalomban a hálózat fennállásának 43-ik évében, 1924 március elsejével vezették be a beszélgetéseknek darabszám szerint való díjazását és tértek át az egyéni beszéd-számlálók használatára.

A beszélgetések darabszámán alapuló díjazás szükségességének közelebbi okait a Magyar Posta 1934. évi 7—8. számában (224—226. o.) meg-

jelent cikkemben részletesen kifejtettem. Az ismétlések elkerülése végett ezúttal röviden csak arra az egyetlen főszempontra kívánok rámutatni, hogy a beszélgetések darabszáma szerint való díjazást egyéb okokon kívül legfőképpen az igazságosság indokolta. Ugyanis a régi átalánydíjszabás mellett, amelynél mindenki annyit beszélt, amennyit akart, a keveset beszélő állomások előfizetői fizették meg a nagyforgalmú állomások forgalmának lebonyolításával járó nagyobb beruházási és üzemi kiadásokat. A beszédszámlálás ezzel szemben azt az egyedül helyes elvet valósította meg, hogy aki többet beszél, többet is fizessen.

Lehetett volna ugyan másfajta díjazási rendszert is életbeléptetni, de abban az időben ez a díjszabás látszott a legmegfelelőbbnek és a legigazságosabbnak.

A helyi forgalomban előfizetői állomással folytatott beszélgetések a megszámlálása külön e célra szerkesztett készülékkel történik, mely abban a központban van felszerelve, amelybe az állomás be van kapcsolva.

1. ábra.
Beszédszámláló készülék nyitott állapotban.

2. ábra.
Fedőlappal ellátott beszédszámláló készülék előlnézetben.

A beszédszámláló készülék egy fémvázba foglalt kb. $12.5 \times 3.8 \times 3.0$ cm. nagyságú szerkezet. Elektromos ellenállása 2400 Ohm s három fő-részből áll. És pedig 1. mágneses tekercsből, 2. számkerékrendszerből, és 3. a számkerékrendszert mozgató szerkezetből (1. ábra). A számkerékrendszer négy számkerékből áll, az 1. és 2. ábrákon jobbról bal felé az egyes, tízes, száz és ezres számkerékből.

A por és egyéb külső behatások ellen való védekezés céljából minden egyes számlálót feketére lakkozott fedővel fednek be. Ezen a fedőtökon van egy átlátszó lappal ellátott nyílás, amelyen a számkerékek által mutatott számot láthatjuk. Az állomás kapcsolási száma a fedőtökon fehér színnel van feltüntetve. A számláló képét fedővel együtt a 2. ábra mutatja.

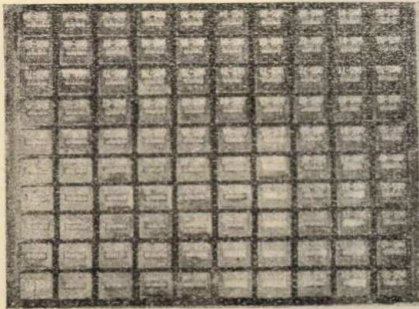
A készülékek a központokban elhelyezett állványokra, a kapcsolási számok sorrendjében, 100-as csoportokban vannak felszerelve. (3. ábra.) Egy ilyen 100-as csoport terjedelme 35×50 cm.

A budapesti távbeszélőhálózatban használt beszédszámlálókészülék Western-rendszerű.

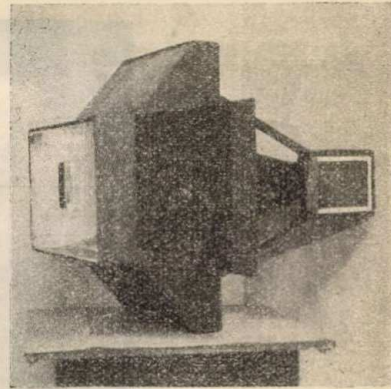
A beszélgetések számlálása a beszélgetések befejezésekor, a hívó állomás kézi beszélőjének, illetőleg hallgatójának a készülékre való visz-

szahelyezésekor történik. Mindenki meggyőződhetik arról, hogy ha felhív valakit és leteteti vele a hallgatót, az összeköttetés ezáltal még nem bontódik s természetesen számlálás sem történt. Ha ugyanis a hívott ismét felveszi hallgatóját, a beszélgetést tovább lehet folytatni és az összeköttetés csak akkor szakad meg s számol a beszédszámláló készülék, ha a hívó helyére tette hallgatóját. A beszédszámláló készülék természetesen nem számol akkor, ha a hívott mással beszél, nem jelentkezik, és akkor sem, ha állomásunkat más hívja.

A beszélgetés alatt az áramkör általában 50 Volt feszültségű áramtáplálás alatt áll. A számláló azonban ilyen feszültségű áramtáplálás mellett működni még nem képes. Működéséhez ugyanis 110 Voltos feszültségű áramtáplálásra van szüksége. Ezt a 110 Voltos feszültségű

3. ábra.
Beszédszámláló készülék 100-as csoportja.

4. ábra.
A Teréz központban használt beszédszámláló fényképező berendezés.

áramot a számláló készülék mágneses tekercse csak akkor kapja meg, amikor a felek a beszélgetést befejezték s a hívó a hallgatót helyére tette. Ekkor alakulnak az áramköri és az áramfeszültségi viszonyok olyképen, hogy a számláló készülék működik. A 110 Voltos feszültségű áram hatására a számláló mágneses tekercse annyira gerjesztődik, hogy képes a mozgó szerkezetet működésbe hozni, amelynek a működése viszont az egyes számkeréket a megtörtént beszélgetésnek megfelelően egy számjeggyel továbbviszi. A számkerékrendszer szerkezete olyan, hogy a magasabbrendű (tízes, százaz, ezres) számkerékek elfordulása akkor történik meg, ha ezt az alacsonyabb rendű (egyes, tízes, százaz) számkerék megengedi. Ez pedig az alacsonyabb rendű számkerék 9 lépésének megtétele után, a tizedikre való lépéssel egyidejűleg következik be.

A gyakorlati tapasztalatok tanúsága szerint a számláló készülék megbízhatóan működik. Természetesen a számlálókészüléknél is, mint minden emberi alkotáson, előfordulhatnak hibák. A gyakorlati tapasztalatok szerint ez a hiba 0.38%. Kevesebb számlálást okozó hibák száma 0.32%, többszámlálást okozóké elenben csak 0.06%. Olyan számláló berendezés létesítése, mely ezt a 0.38%-os hibát lényegesen csökkenthetné, annyira drágítaná a berendezés költségeit s közvetve az előfizetési

díjakat, hogy az elérhető eredmény vele arányban nem állana. Különben is aránylag nagyobb azoknak a lehetőségeknek a száma (0.32%), amikor valami folytonossági hiba vagy a mozgó szerkezet fennakadása a számlálást megakadályozza. Így tehát a számláló-berendezés esetleges működési hibái inkább az előfizetőkre kedvezők, mint a postára. Az a gyakran hangoztatott vád tehát, hogy a számláló mindig csak az előfizető kárára téved, nyilvánvalóan tévedésen alapul.

A számláló-készülék számkerék-rendszere minden beszélgetés befejezése után egyet lép és mindig egy négy számjegyből álló számot mutat. Tehát, ha tudni akarjuk egy bizonyos idő alatt folytatott beszélgetések számát, akkor ismernünk kell a kérdéses idő elején és végén a számláló által mutatott számot. A beszélgetések számát a számláló

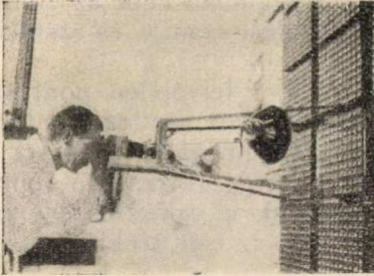
5. ábra.
A beszédszámlálók állásának lefényképezése a Teréz központban.

által a korábbi időpontban mutatott számnak a későbbi időpontban mutatott számból való kivonása adja meg. A január 16-tól február 15-ig terjedő időben folytatott beszélgetések darabszámát pl. úgy kapjuk meg, hogy a számláló február 15-iki állásából levonjuk a számláló január 15-iki állását.

A számláló állásoknak a leolvasása a központban minden hónap 15-én kezdődik. A leolvasást a nagyobb központokban (Teréz, József, Belváros, Krisztina, Lipót, Lágymányos, Újpest, Zugló) az elképzelhető legpontosabb módon, az először Budapesten alkalmazott eljárás szerint a számlálóknak fényképezése útján végzik. A kisebb központokban (Vár, Óbuda, Zugliget, Svábhegy, Budafok, Kőbánya, Kispeszt, Pest-szenterzsébet) egyszerű leolvasás útján történik. A kisebb központokban azért nem fényképezik a számlálókat és azért olvassák azokat ténylegesen le, mivel nincs minden központ részére külön fényképező gép és sötétkamara-berendezés. A felvételeknek különböző központokban egy készülékkel való elkészítése, majd után annak átszállítása, a fényképezés idejét úgy meghosszabbítaná, hogy az egy időben való felvétel nem volna lehetséges, másrészt a kisebb központokban a helyi

viszonyok is (szűkebb hely, stb.) nehezebbé teszik a számlálók fényképezését.

A számlálók fényképezése 100-as csoportonként közvetlenül 13×18

6. ábra.

A beszélgetésszámlálók állásának lefényképezése a Zugló mellékközpontban.

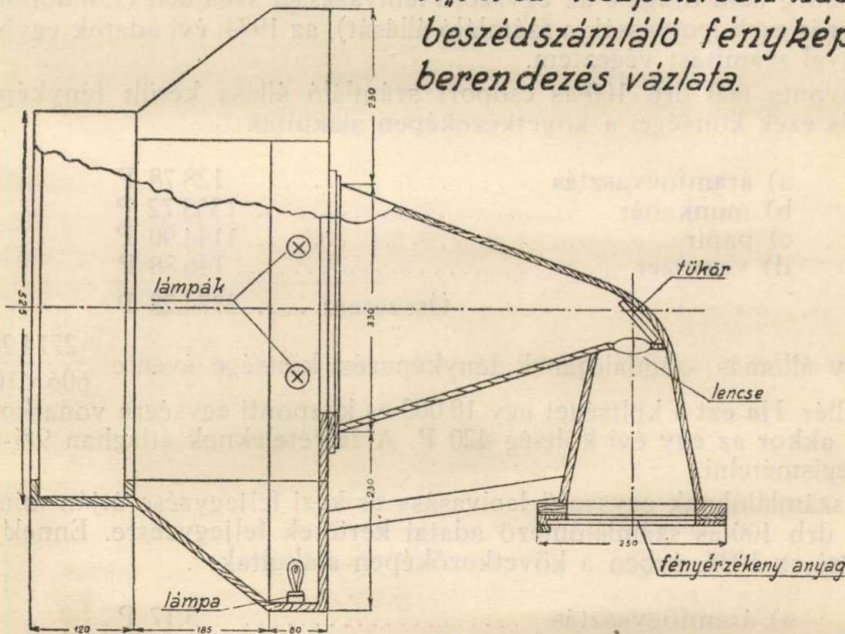
200-52	200-53	200-54	200-55	pp
200-62	200-63	200-64	200-65	200-66
200-72	200-73	200-74	200-75	200-76
200-82	200-83	200-84	200-85	200-86
200-92	200-93	200-94	200-95	200-96

7. ábra.

A beszélgetésszámlálók 100-csoportjáról készült felvétel egyik részlete.

cm nagyságú fényérzékeny Kodak nikko bróm, fényes, kartonvastagságú papírra történik. A Teréz-központban használt számláló fényképező-berendezés, — melynek elrendezési vázlatát és képét az ábrák mu-

A „Teréz” központban használt beszélgetésszámláló fényképező berendezés vázlat.

tatják, — pozitív állású negatív képet ad. A berendezésben levő tükör ugyanis az $F = 6.8$ fényerejű Goerz Dagor lencse által bevitt képet megfordítja úgy, hogy a kép állása pozitív, vagyis a számok balról-

jobbra olvashatók, a színek azonban negatívak (7. ábra). Tehát a képen a számlálók feketére lakkozott fedőtokja fehér, az eredetileg fehér számok (a számkerekek által mutatott és a kapcsolási szám) a felvételen fekete. A papírra 8 drb 60 wattos izzólámpa által adott fényforrás mellett 45 másodpercig történik az exponálás. Egy számláló képe az eredeti nagyságú felvételen 10×13 mm és így a kapcsolási számot és számláló állását kifogástalanul le lehet olvasni.

A fényképezésnek igen nagy előnye, hogy a felvételen pontosan rögzítődik a számláló állása. Ha a fényképezés alatt esetleg valamely számláló elmozdulna (számolna), ez a felvételt nem zavarja, mivel az mesterséges világítás mellett történő időfelvétel, míg a számláló elmozdulása csak pillanatnyi. Ennek az elmozdulásnak a valószínűsége nagyon le van szorítva azért, hogy a fényképezés az esti órákban történik, amikor már kicsi a forgalom.

A számlálókról készített fényképfelvételek alapján a beszélgetések számát pontosan megállapítják, az előfizető számláját megterhelik és a számláló által mutatott számot nyilvántartásba vezetik. Feltéve, hogy a számláló állásának leolvasását végző alkalmazott a számláló állását rosszul olvasná le és így helytelen számot vezetne be a nyilvántartásba, ez sem az előfizető, sem a posta károsodására nem vezet, mert a következő hónapban a tévedés automatikusan kiküszöbölődik.

Vizsgálat tárgyává téve azt a kérdést, hogy a számlálók fényképezése esetleg nem drágább-e az egyszerű leolvasással szemben (Londonban pl. most is csak leolvassák a számláló állását), az 1934. évi adatok egybeállításával számítását végeztem.

Havonta 660 drb 100-as csoport számláló állása került fényképezésre és ezek költségei a következőképpen alakultak:

a) áramfogyasztás	128.78 P
b) munkabér	1353.72 P
c) papír	1144.90 P
d) vegyszer	146.88 P
Összesen:	2774.28 P

Egy állomás számlálójának fényképezési költsége évente $\frac{2774.28}{606 \times 100} = 4.2$ fillér. Ha ezt a költséget egy 10.000-es központi egységre vonatkoztatjuk, akkor az egy évi költség 420 P. A felvételeknek átlagban 9%-át kell megismételni.

A számlálóknak egyszerű leolvasása és kézi feljegyzése útján mintegy 43 drb 100-as számlálómező adatai kerültek feljegyzésre. Ennek a költségei az 1934. évben a következőképpen alakultak:

a) áramfogyasztás	3.17 P
b) munkabér	314.70 P
c) nyomtatvány	6.— P
d) írószer	4.16 P
Összesen:	328.03 P

Egy állomásra egy évben 7.62 fillér esik. Ha ezt a költséget egy 10.000-es központi egységre vonatkoztatjuk, akkor az egy évi költség 763 P.

Ha a fentiek után a fényképezési eljárást és a leolvasást összehasonlítjuk, meg lehet állapítani, hogy a számláló állásoknak fényképezéssel való rögzítése gazdaságosabb eljárás, mert a tízezres egységénél 343 P-vel, vagyis 45%-kal olcsóbb és emellett feltétlenül pontos és megbízható is.

A számláló állások fényképezésével kapcsolatban a gyakorlati tapasztalatok eddig még olyan körülményt nem vetettek fel, melyekből az eljárás hátrányos voltára lehetne következtetni. Általában az előfizetők is megnyugvással fogadják a számlálók fényképezését. A fényképezésnek fentebb már említett előnyén kívül további előnye a felvételeknek tartósabb volta.

Gyakran felvetik azt a kérdést, hogy miért nincs a számlálókészülék a távbeszélőnél is az előfizetőnél, úgy mint ahogyan a gáz, villany és vízfogyasztás megállapítására szolgáló órák a fogyasztóknál vannak felszerelve. Erre igen egyszerű a felelet. Egyrészt azért, mert a központokban felszerelt számlálók beruházási és üzemi költsége olcsóbb, másrészt pedig a gáz, villany és vízfogyasztást másképpen nem is lehetne megállapítani, csak a fogyasztóknál felszerelt mérőkészülékek alapján. Ezeknél ugyanis a fogyasztók nincsenek olyan egyéni kapcsolatban a gázt, vizet vagy elektromos áramot szolgáltató gázgyárral, vízművekkel vagy elektromos áramfejlesztő teleppel, mint a távbeszélő előfizetők a központjukkal. A gázt, vizet és elektromos áramot a fogyasztók a megfelelő művektől közös vezetéken, csövön kapják, más fogyasztókkal együttesen, és erről a közös vezetékről csak a leágazás, a bevezetés egyéni. Ezzel szemben a távbeszélőnél a központban minden előfizetőnek egyéni berendezése van, s általában külön egyéni áramkörrel áll összeköttetésben a központtal. Nyilvánvaló tehát, hogy a gáz, víz és elektromos áram esetében csak a közös vezetéken, csövön történő közös fogyasztást lehetne központosan a művek telepén megállapítani, de az egyéni, az egyes fogyasztók fogyasztását csak a helyszínen lehet, ahol egyéni vezetékek vannak. *Ha ezeknél is lehetséges volna a művek telepén egyesek fogyasztását egyénileg szétválasztani, minden bizonnyal szintén ezt az eljárást alkalmaznák.*

A távbeszélőnél a központosított beszéd számlálók helyett lehetne olyan beszéd számlálókat is használni, melyek az előfizetőnél volnának felszerelve. Ilyen berendezésnek legnagyobb hátránya jóval költségeesebb volna. Ettől eltekintve azonban az előfizetőnél felszerelt beszéd számlálót körülményesebben lehetne az áramkörbe sorbakapcsolni, mint ahogyan a víz, gáz és elektromos fogyasztásmérők be vannak kapcsolva. A beszéd számlálónál ugyanis szükség van mellékáramkörre is. A mellékáramkörben valamilyen nehezen észrevehető erőszakos beavatkozással könnyen el lehet érni, hogy a számláló ne működjék, anélkül, hogy a beszélgetések lebonyolítása is zavarva volna. Míg ellenben az egyéb fogyasztásmérőknél történő mesterkedés rendszerint magát a fogyasztást is megakadályozza, illetőleg a beavatkozást azonnal észre lehet venni. A visszaélésekre tehát az előfizetőknél felszerelt beszéd-

számlálóknál tág tér nyílnék, amelyet nehezen és csak hosszabb ideig tartó megfigyeléssel lehetne esetleg megállapítani.

Emellett az előfizetőknél felszerelt számláló készülékek állásának leolvasására külön személyzetre volna szükség, ami megint csak a kiadásokat növelné s ezt végeredményben szintén az előfizetőknek kellene viselni. A leolvasás előkészítésére a kijáró személyzet felvételi lapjait utcák és házak szerint kellene rendezni, majd a felvett anyagot kapcsolási számok szerint kellene csoportosítani. Körülményesebb volna a leolvasás anyagának megőrzése is, s magát a leolvasást sem lehetne még csak közelítőleg sem egyidőben megejteni. Ez a körülmény nagy mértékben zavarná a forgalom és a pénzügyi eredmény áttekintését. A forgalom állandó szemmel tartása és ellenőrzése is nehezkesebb volna. Ugyanis a gépi kapcsolású központok forgalmának kellő elosztása biztosítja az üzem zavartalan működését s a berendezés gazdaságos kihasználását. Az önműködő központok egyes részeinek nagyobb forgalommal való egyenlőtlen megterhelése a központ eme részében forgalomtorlódást, és így forgalomzavarokat idézhet elő ugyanakkor, amidőn a központ más részén forgalomhiányt, pangást lehet tapasztalni. Ezeknek a zavaroknak megelőzése a posta és az előfizetők közös érdeke. Tehát az előfizetőknél felszerelt számlálók esetében szükség volna még a központban is számlálóra, vagy a forgalom nehezebb áttekinthetősége folytán a központ gépi berendezéseinek nagyobb számára, ami megint csak a központ építési költségeit emelné. Nehézségbe ütközne az ilyen számlálónak nyilvános állomásoknál, utcai fülkés állomásoknál való alkalmazása, mikor is minden elképzelhető módot kihasználunk az érdekeltek megkárosítására s a készülékek megrongálására. El lehet képzelni, hogy az ilyen drága s kényes készülékek milyen rongálásoknak lennének kitéve és javításuk az intézetnek mennyi pénzébe kerülne.

Végeredményben tehát az előfizetőknél felszerelt számlálókészülék a beruházási és üzemi költségeket növelné meg, amit magasabb előfizetési díjakban természetesen az előfizetőknek kellene viselni anélkül, hogy ennek ellenében műszakilag tökéletesebb berendezéshez jutottak volna.

A számlálókészülékek kifogástalan működése az előfizetőknek elsőrendű érdeke. Mivel pedig a számlálóknak azok a hibái, amelyek kevesebb számlálást idéznek elő, aránylag gyakoribbak, mint a többszámlálást előidéző hibák, ezért a számlálók kifogástalan működése a postának is érdeke.

A számlálók kifogástalan működésének biztosítására szolgál tehát elsősorban a számlálóknak a központokban való elhelyezése. A központokban a számlálók száraz, por- és páramentes, egyenlő hőmérsékletű helyen, állandó szakszerű felügyelet és ellenőrzés alatt állanak. A számlálók működésének további biztosítását és védelmét szolgálja azoknak fedőkkel való ellátása, hogy a központokban a por, pára és hőmérséklet különbségek hatása még jobban kiküszöböltessék.

A számlálók által mutatott beszélgetések számát állandóan figyelemmel kísérik, s az átlagos forgalomtól való nagyobb eltérés esetén a számlálót külön vizsgálat alá veszik. A számláló készülékek kifogástalan működésének ellenőrzése és biztosítása érdekében az összes

számlálók havonta egyszer szakszerű, rendszeres, hibátmegelőző vizsgálat alá kerülnek. Ez a művelet abból áll, hogy minden egyes számlálóra tíz rászámolást végeznek oly módon, hogy a központban próba-beszélgetések útján a számlálót, a rendes beszélgetéseknél előálló elektromos viszonyoknál szigorúbb feltételek mellett hozzák működésbe és egyidejűleg annak kifogástalan működését megfigyelik. A szigorított vizsgálat feltételeinek van egy alsó határa, mely mellett a számláló jel-fogójának még nem szabad, s van egy felső határa, mely mellett okvetlenül működni kell. Ha a számláló az előírt feltételek mellett megfelelően nem működne, akkor az szabályozás és újabb vizsgálat alá kerül.

A számlálóknak az előfizetőknel való elhelyezése esetében ezeket a vizsgálatokat körülményesebben és sokkal nagyobb költséggel lehetne csak elvégezni. Minden egyes állomáshoz műszerészt kellene kiküldeni, annak tudatni kellene a központtal megérkezését, és ezután lehetne csak a szükséges vizsgálatokat megejteni. El lehet képzelni, hogy ilyen eljárás mellett a költségek mennyivel emelkednének.

Természetes, hogy a számláló vizsgálatok alkalmával a számlálókra rászámolt 10 beszélgetést hivatalból hozzák levonásba.

A központok egyéb berendezéseinek állandó és ismétlődő vizsgálatai jelentős mértékben emelik a központok jóságai fokát és így közvetve a számlálóberendezések hibátlan működésére is jó hatással vannak.

Mindezekhez járul még a számlálók által mutatott beszélgetési számoknak és a számláknak is abból a szempontból való megvizsgálása, hogy a számlába beállított beszélgetések száma nem túlságosan nagy vagy kicsi-e? Továbbá összehasonlítása az átlagos beszélgetési számmal, hogy nem mutat-e a számláló nagy kiugrást, majd nagyobb eltérés esetében a számláló működésének külön foganatosított megvizsgálása. Mindezek a számlálók kifogástalan működését ellenőrzik, biztosítják és hozzájárulnak ahhoz, hogy a panaszok elfogadható keretek között mozognak.

A számlálók működése ellen felmerülő több számolásra vonatkozó panaszokat a legnagyobb alaposággal vizsgálják meg. Mindenek előtt a számlálók állásáról készített fényképfelvételek alapján azt állapítják meg, hogy nem történt-e a leolvasásnál tévedés. Ez esetben a hibát rögtön helyesbítik és a panaszos előfizetőnek a helyes adatokkal új számlát küldenek. Ha a leolvasásnál tévedés nem történt, akkor az előfizető számlálójára az érdekelt előfizető előzetes értesítése nélkül, három napon át megfigyelés alá kerül.

A megfigyelő a létrejött kapcsolásokat az időpont (nap, óra, perc) megjelölésével feljegyzi s a megfigyelések adatait a számláló adataival összehasonlítják. A két adatnak teljesen egyeznie kell. Ha nem egyezik, akkor az eltérés okát további vizsgálatok derítik ki. Ez a vizsgálat addig tart, míg az okot meg nem találják és szükség esetén a számlálót ki nem cserélik.

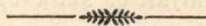
A körülményekhez képest sor kerülhet a számláló működésének az előfizető előzetes értesítése mellett való megfigyelésére is. Nyomatékosan hangsúlyozni kell azonban, hogy az előfizetővel való együttes megfigyelés adatai alapján az állomás forgalmára helyes következtetést sem lehet vonni. Az 1924 óta szerzett 11 éves tapasztalat szerint ugyanis, a

kiküldött megfigyelési ív ott van a készülék mellett s rendszerint figyelmeztető nemcsak az előfizetőnek, hanem elsősorban az előfizető hozzátartozóinak, főleg pedig alkalmazottainak a beszélgetésektől való tartózkodásra. Ettől eltekintve azonban az előfizetők a szükségeshez mérten hol kisebb, hol nagyobb mértékben veszik igénybe a távbeszélőt. Az ilyen 3 napos forgalmi felvétel tehát egyáltalán nem alkalmas az állomás havi forgalmának megállapítására.

Az előfizető előzetes értesítése mellett való figyelésnél a megfigyelés időpontjáról előzetes értesítést és megfigyelési ívet kap. A megfigyelési ívbe be kell jegyezni a hívott állomások kapcsolási számát, a hívás pontos idejét s fel kell tüntetni azt is, ha a hívott előfizető nem jelentkezett, mással beszélt, vagy téves kapcsolat történt. A megfigyelési idő elteltével az ívet a megjelölt helyre be kell küldeni. A számláló működésének megfigyelése ennél a megfigyelési módnál is ugyanúgy történik, mint fentebb ismertettem. Ennél a megfigyelésnél is a beszélgetések számának ellenőrzése nem egyoldalúlag, felelősség nélkül és ötletszerűen történik, mert azt egymástól függetlenül három tényező végzi: a számláló készülék, a megfigyelő postaalkalmazott és a panaszos előfizető. A megfigyelésnél az előfizető által vezetett megfigyelési ív, valamint a központban történt megfigyelés adatainak és a számláló által mutatott beszélgetések számának egyeznie kell. Ha eltérés van, akkor az eltérés okát további vizsgálatok és az előfizetővel való egyeztetés van hivatva kideríteni. Gyakran megtörténik, hogy az előfizető megfigyelési ívében kevesebb beszélgetés szerepel, mint amennyit az állomásról tényleg folytattak. Az eltérés azonban, ha az állomást csak az előfizető használja, az előfizetővel való egyeztetés alkalmával hamar kiderül. Még inkább növekedhetik az eltérés, ha az állomást nemcsak az előfizető, hanem hozzátartozói, alkalmazottjai is használják, illetőleg módjukban volt azt igénybe venni.

A beszélgetések számának megfigyelésénél alkalmazott és fentebb ismertetett jól bevált módszer mellett ritkán fordulhatnak elő hibák és tévedések. A panaszok elbírálásánál kizárólag a fent említett és egymástól független három tényező által adott eredmények a döntők.

A beszédszámláló készülékek működésének, az előfizetőknek való bemutatás céljára a távbeszélő igazgatóságnál megfelelő készülékek állnak rendelkezésre, amelyeket bárki megtekinthet. Természetesen előzetes engedély alapján bármely előfizető a saját állomásának a számláló készülékét is megnézheti abban a központban, amelybe állomása be van kapcsolva. Ezzel is módot kíván a posta nyújtani arra, hogy a számlálókkal szemben netán fennálló bizalmatlanság, tájékozatlanság és homály teljesen megszűnjön.

Az értéknylvánítás és érdekbevallás eredetének és jogi természetének kártérítési szempontból való vizsgálata.*)

Irta: POLGÁR GÉZA okl. közgazda, m. kir. posta s.-titkár.

Examen, du point de vue du dédommagement, de l'origine et de la nature juridique de la déclaration de valeur et de l'intérêt à la livraison.

Par Géza Polgár, économiste diplômé, aide-secrétaire des postes.

L'auteur, en exposant les règles de transport des chemins de fer, soulève la question: quand est-ce que la valeur déclarée sur des envois postaux avec contenu sans valeur commerciale devient, en cas de dédommagement, une valeur individuelle, c'est-à-dire une valeur discutable?

A „Magyar Posta“ f. évi 3. számában megjelent — az utánvétel előlegezési eljárás rendszeresítésének lehetőségeit ismertető — pályamunkámban ezen üzletág bevezetésénél a postakincstár érdekeinek jogi védelme szempontjából, a készpénzelőlegezésnek az értéknylvánítással való egybekapcsolását, mint kívánatos feltételt jelöltem meg.

Bár a magyar posta vezetősége a készpénzelőlegezési eljárás gyakorlati megvalósítását ezideig még nem tartotta időszerűnek, mégis ettől függetlenül, tekintettel az értéknylvánításnak érdekes jogi természetére, s az ahhoz kártérítési eljárás szempontjából fűződő különleges joghatásokra, nem tartom érdektelennek ezzel a kérdéssel elméleti és gyakorlati megvilágításban két-két külön cikk keretében behatóan foglalkozni.

Mielőtt az értéknylvánításnak, mint tárgyi jog által szabályozott jogintézménynek jogi eredetét és természetét vizsgálnánk, meg kellene ismerkednünk az értéknylvánítás alapját képező érték fogalmi körével s az ezzel kapcsolatos értékelmélettel.

A jogelmélet álláspontja szerint általában valamely dolognak akkor van „értéke“, ha az valamely emberi szükséglet kielégítésére alkalmas tulajdonságokkal rendelkezik. A jog különböző értéket ismer. A rendes vagy közönséges érték alatt valamely dolognak azt az értékét szokták érteni, amelyet az illető dolog (res) bárki számára jelent. Kereskedelmi vagy piaci értéke csak olyan dolognak lehet, amely tárgya a gazdasági forgalomnak.

A rendkívüli érték az előbbiekkal szemben az, amely csak kivételes körülmények között, a gazdasági tényezők rendkívüli összetalálkozása folytán képződik. A rendkívüli értéknek egyik szélsőséges esete az ú. n. előszereteti érték, amelyről abban az esetben van szó, „ha valamely tárgy valakire nézve erkölcsi vagy érzelmi okokból egészen különleges — nem gazdasági — értékkel bír.“

Az előszereteti (individuális) érték megállapítása nem csupán tárgyi, hanem főleg alanyi alapon történik. Ennek folytán már most megjegyezhetjük, hogy az előszereteti érték megtérítése nem vagyoni

*) A cikkben foglaltakkal a szerkesztőség nem mindenben ért egyet, éppen ezért a feldolgozott kérdéshez hozzászólásokat szívesen fogadunk. (Szerk.)

kártérítés, hanem a dologhoz fűződő erkölcsi érdekveszteségért nyújtott kárpótlás.

Az elméleti közgazdaságban és jogelméletben szereplő különböző értékfogalmakat a tárgyi jog a felmerülő szükséghez képest szabályozási körébe vonta. Ennek megfelelően a K. T. (1875 : XXXVII. tc.) kereskedelmi érték gyűjtőfogalom alá veszi a tőzsdei árfolyamot, vagy tőzsdei árat és piaci árat. Tőzsdei árfolyama csak olyan kereskedelmi forgalomban szereplő árunak van, amelynek árát a tőzsdén jegyzik. Piaci ár olyan áruknál fordul elő, amelyek a rendes kereskedelmi forgalom tárgyát képezik. A piaci árnak az ellentéte az alkalmi ár, amely csak a kivételesen előforduló adásvételnél ért árat jelent. Az előszereteti, individuális értéket az Optk. 305. §-a előszereteti becsárnak, a rendes, közönséges vagy piaci árat pedig valóságos becsárnak (aestimatio condigna) nevezi.

A postajog az érték fogalmi körét a kártérítésre vonatkozó jogszabályok ismertetésénél érinti. Az A. 1. Szab. 106. §. 3. pontja szerint a posta elveszés esetében a küldemény (csomag) értékét; csomkulás, kifosztás, sérülés esetén pedig az abban esett kárt a feladás helyén és idejében való értékelés alapul vétele mellett téríti meg, bizonyos korlátozásokkal, amelyek a kártérítés felső határát a nyilvánított értékben jelölik meg. Ennek hiányában a súly alapulvétele mellett állapítanak meg kg-ként 4 pengőt, mint legnagyobb kártérítésképen kifizethető összeget. A feladási érték kiszámítására, illetőleg megállapítására a gyakorlatban a tőzsdei árfolyam, ennek hiányában a piaci folyó ár, mindkettő hiányában pedig az árunak közönséges értéke szolgálhat alapul. A fentiek előrebocsátása után rátérhetünk az értéknnylvánítás és érdekbevallás jogi eredetének vizsgálatára.

Ennek a jogintézménynek vizsgálatánál a kiindulási alapot a magán-, illetőleg ebből száradó kereskedelmi jogban kell keresnünk. Az intézmény eredetét kutatva jogrendszerünkben, az erre vonatkozó első tételes jogi szabályozást a K. T.-ben találjuk meg, amely 429 §-ban szentesítette ezt a rendszert. A K. T.-ben szabályozott értékbejelentés lényege az, hogy a fuvarozó drágaságokért, nézkekért vagy értéknnyírokért csak akkor felelős, ha a feladó a vasútnak a feladásnál a küldeménynek ezt az értékes minőségét vagy általában az értékét bejelentette. Ha a feladó ilyen értékbejelentéssel nem élt, akkor a fuvarozó az ilyen tárgyakért egyáltalában nem tartozik felelősséggel.

A drágaságok fogalmának a meghatározása sok jogi vitára adott alkalmat és ezen a téren még a bírói gyakorlatban is sokáig jogbizonytalanság uralkodott. Érdekes, hogy éppen a gyakorlati alkalmazásban tapasztalt nehézségek miatt a régi vasúti üzletszabályzatokkal ellentétben az új V. Ü. Sz.-ból ezt a fogalmat teljesen kiküszöbölték s így a K. T.-nek ez az intézménye sem a belföldi, sem a nemzetközi vasúti forgalomban ezidőszert nem érvényes.

Ezzel ellentétben a postajogban (A. 1. Szab.) az értékbejelentés intézménye teljes egészében meg van honosítva. Az A. 1. Szab. 45. §. 2. pontja az értékes tárgyak kötelező értéknnylvánításáról akként intézkedik, hogy mind a külföldi, mind a belföldi forgalomban, ahova a csomagok értéknnylvánítással küldhetők, ércpénzt, értéknnyírt, feldolgozott vagy fel nem dolgozott aranyat vagy ezüstöt, platinát, zsebórárt

és más drágaságokat tartalmazó csomagoknál az érték nyilyvánítása kötelezővé van téve. Az ilyen tárgyak postai szállításánál tehát az értékbejelentés (értéknilyvánítás) nem csupán az esetleges kártérítés összegére vonatkozik, hanem a posta felelősségének az előfeltételeként szerepel drágaságok, pénzek, értékpapírok, stb. fuvarozása esetében.

A K. T.-ben szabályozott s innen a postajogba is átvett drágaságok kötelező értékbejelentése, illetőleg értéknilyvánítása azonban tulajdonképpen lényegében véve jogilag nem azonos a küldeményeknek a postai forgalomban általában szereplő értéknilyvánításával, illetőleg biztosításával és a vasúti forgalomban rendszeresített szállítási érdekebevallással. A drágaságok kötelező értékbejelentése, értéknilyvánítása, mint említettem, a fuvarozás lebonyolításának előfeltételeként szerepel s ennek elmulasztása kizárja a posta kártérítési felelősségét.

Ezzel szemben az egyéb fajta küldemények értéknilyvánítása nem kötelező, hanem csupán tetszőleges s a feladó tetszésére, belátására van bízva az ilyen küldeményeknek az elveszés, sérülés, csonkulás esetére való biztosítása, avagy ennek mellőzése. Fuvarozás tárgyát képező küldemények biztosításának az első határozott nyomait intézményszeresített formákban a vasúti forgalomra nézve az 1874. évi V. Ü. Sz.-ban (vasúti üzletsabályzat) találjuk meg. A szóbanlévő vasúti üzletsabályzat kétféle ilyen természetű rendszer alapját vetette meg.

Az egyik a mai értelemben vett értéknilyvánítás volt, amely a materiális dologi károk esetén biztosított az arra jogosultnak kártérítést a szabványtételeken feül a nyilyvánított összeg erejéig, külön értéknilyvánítási díj fizetése ellenében (68. §. 1.) A másik rendszer ugyancsak pótdíj fizetése ellenében a késedelem esetében biztosított a rendesnél nagyobb fuvardíjhányad megtérítését az arra jogosultnak. (70. §.) Ez volt a szállítási határidő biztosítása. Az előbbi rendszert tekinthetjük az értéknilyvánítás, az utóbbit pedig az érdekebevallás első pozitív megjelenési formájának a magyar fuvarozási jogban.

A vasúti árufuvarozás tárgyában Bernben 1890. évi október 14-én létrejött egyezmény, melyet nálunk az 1892. évi XXV. tc. iktatott be, ennél az intézménynél már egészen új rendszert teremtett meg. Az ebben foglalt jogszabályok szerint ugyanis (l. a 38. és 40. cikket) az érdekebevallás jogi hatása az, hogy egy külön díj fizetése ellenében mind a dologi, mind a késedelmi kártérítést fokozza, vagyis ez a rendszer a mai értelemben vett értéknilyvánítást, a dologi és az érdekebevallást a késedelmi kártérítésekre nézve egy intézményben egyesíti. Ennek a szervezetnek jogi természetét vizsgálva, az úgynevezett kárbiztosítással bizonyos hasonlóságot feltétlenül mutat. A jogi irodalomban egyesek mint velejáró biztosítási ügyletet tekintik (Rosenthal, Eger, Baumgarten), sőt Buday egyenesen egy külön formához kötött biztosítási ügyletnek tekinti. Viszont mások szerint ez az intézmény tartalmánál és alapjánál fogva merőben különbözik a biztosítástól (Gerstner, Marchenisi, Gasca). Ehhez a kérdéshez fűződő modern jogi gondolkodást nézetem szerint leghelyesebben Neumann Károly elmélete tükrözi vissza. Az ő felfogása szerint az érdekebevallás s így az értéknilyvánítás is kétségtelenül csupán a biztosítás analogiájának tekinthető, főként azért, „mert az értéknilyvánítás és érdekebevallás nem önálló jogügylet, ellentétben a biztosítással, amely tekintet nélkül a fokozatos fe-

lelősségre, mint önálló kártérítési jogcím kötelezi a biztosítót a fizetésre; hanem ezzel ellentétben csakis olyan esetben kötelezi a vasutat (fuvarozót) fizetésre, amelyekben már egyébként is felelős." Olyan esetekben azonban, amikor a felmerült kárért jogszabályok szerint nem felelős (vis major), az érdekebevallás esetében sem vállal semmi anyagi kötelezettséget. A biztosítás gazdasági hatása ezzel szemben éppen abban nyilvánul meg leghatályosabban, hogy olyan esetekben is nyújt a biztosítottak kártérítést, amikor arra semmiféle más magánjogi címen sincs igénye.

A vasúti forgalomban rendszeresített fuvarozási érdekebevallás és a postai értéknylvánítás lényegében véve azonos intézmények. A vasúti forgalomban, ha a feladót fontos érdekek fűzik ahhoz, hogy áruja rendes időben a rendeltetési állomásra érkezzék, vagy pedig, ha az áru elveszése, részhiánya vagy megsérülése által nagyobb kárt szenvedhet, módjában áll érdekeit azáltal megóvni, hogy áruját a fuvarozási határidő túllépése vagy az áru teljes vagy a részleges elveszése vagy megsemmisülése esetére érdekebevallással adja fel. Érdekebevallással tehát a feladó leginkább akkor adja fel áruját fuvarozásra, ha a közben bekövetkehető károknál a V. Ü. Sz. 100—101. §-ában megállapított kártérítési összegeknél nagyobb kártérítésre tart igényt.

Az értéknylvánításnál ehhez hasonlóan a postakincstár mint fuvarozó, ellenérték (értéknylvánítási, biztosítási díj) kikötése mellett arra kötelezi magát, hogy a feladónak, esetleg a címzettnek valamely meghatározott esemény (elveszés, sérülés, csonkulás) következtében érhető vagyoni hátrányát vagy egyéb érdeksérelmét rendes kártérítés mértékét túlmenően megtéríti.

A postai küldemények (csomag, értéklevél) biztosításának célja abban rejlik, hogy a feladót a küldemény szállítása kapcsán felmerülhető, pénzben kifejezett, a küldemény értékének megfelelő teljes összegű, avagy a nyilvánított értéknek megfelelően csupán részlegesen olyan vagyoni, vagy egyéb joghátrány ellen oltalmazza, amely őt egy bizonyos esemény bekövetkezése kapcsán a küldemény elveszése vagy sérülése folytán sújtaná s mely reá nézve tárgyilag (érték szerint) vagy alanyilag (érdek szerint) bizonyos károsodást jelent.

Az értéknylvánítás és érdekebevallás jogi sajátosságait és jellegzetes ismérveit vizsgálva tehát kétségtelenül megállapítható, hogy ezek a jogintézmények alapiában véve a dologbiztosítás (kárbiztosítás) szervezetéből sarjadtak ki. Vizsgáljuk tehát, mint alapvető rendszert a dologbiztosítást:

A K. T. 463. §-ában foglalt szabálvozás szerint „azon ügylet, amelynél fogva valaki ellenérték (díj) kikötése mellett arra vállal kötelezettséget, hogy bizonyos személynnek valamely meghatározott esemény következtében érő vagyoni hátrányát megtéríti, kárbiztosítási ügyletnek tekintetik. Az, aki magát a hátrány megtérítésére kötelezi, biztosítónak, az, akinek a javára a kártérítés kikötött, biztosítottak tekintetik.“

A dologbiztosításnál éppen úgy, mint az értéknylvánításnál csak a felmerült valószínű kár vehető figyelembe, az elmaradt haszon, nyereség, stb. biztosítása hasonlóan az értéknylvánításhoz, itt szóba nem kerülhet. (A. 1. Szab. 108. §. 1. pontja.) A bekövetkezett eseménynek

mindkettőnél az érdekeltékre nézve valóságos károsodást kell elő-
idéznie.

A dologbiztosításnál a káresemény tényálladáki elemeit a felek
körülírhatják és meghatározhatják azt, hogy a biztosító anyagi fele-
lőssége milyen természetű események bekövetkeztének kapcsán lép
előtérbe. Az értéknnylvánítással kapcsolatos kártérítési eljárásnak
ugyancsak megvannak az üzletszabályzatban megállapított előfeltételei,
amelyek hiánya esetén, valamint egyéb tételesen felsorolt esetekben a
postakincstár anyagi felelősséggel nem tartozik.

Bár az értéknnylvánítás és az érdekbevallás alapján véve lénye-
gileg azonos intézmények s mindkettő alapvető szervezetének a dolog-
biztosítást lehet tekinteni, a két intézmény közül mégis az értéknnylvá-
nítás az, amelynek a dologbiztosításhoz való jogi hasonrszerűsége erő-
sebb. A vasúti forgalomban rendszeresített fuvarozási (szállítási) ér-
dekbevallás célját tekintve ugyanis a K. T. 493. §-ban körülírt fuvaroz-
ási biztosításhoz az is közel áll, tekintettel arra, hogy a fuvarozató
félnek ezáltal módjában van az áru késedelmes kiszolgáltatása követ-
kezményeképen érhető tényleg felmerült káron túlmenően az elmaradt
haszonnal szemben is megfelelő anyagi fedezetben, kárpótlásban része-
sülni. Az érdekbevallási díj éppen ezért a távolsággal kapcsolatban
fokozatosan emelkedik, ellentétben az értéknnylvánítási (biztosítási)
díjjal, amely a távolságtól, díjövoktől legalább is belföldi viszonylat-
ban független.

Az értéknnylvánítás és a dologbiztosítás jogi természetét vizsgálva
lényegbeli különbséget csupán egyetlen pontban találunk s ez a bizfo-
sítás tárgyának minőségi tulajdonságaira vonatkozhat.

A dologbiztosításnál ugyanis a biztosítottat érhető vagyoni há-
tránynak pénzben kifejezett tényleges károsodást kell jelentenie
(468. §.). Ezzel ellentétben a postai fuvarozásnál kereskedelmi forgalom-
ban nem szereplő ú. n. egyéni értékkel bíró küldemények is biztosít-
hatók, vagyis helyesebben a kártérítési összeg (biztosítási összeg) fo-
lyósításának nem szükséges előfeltétele az, hogy a feladót ért káro-
sodás tényleges pénzben kifejezhető vagyoni joghátrány legyen. A
feladónak jogában áll értéket nyilvánítani az olyan küldeménynél (cso-
magnál) is, amelynek valódi értéke nincsen, kereskedelmi forgalomban
nem szerepel, sem használati, sem pedig csere-értéke nincsen, hanem
csupán saját személyére, egyénileg képvisel számára bizonyos értéket
(*pretium affectionis*).

Az értéknnylvánítás jogi természetének ilyen irányú vizsgálatánál
felmerül az a kérdés, hogy a postajogban a csomagok értéknnylvánítás-
sal kapcsolatos üzletszabályzati rendelkezések kifejezetten tesznek-e
különbséget eme a gyakorlatban végeredményben kétféle értéknnylvá-
nítási lehetőség között? Bár erre a kérdésre határozott nemmel kell
felelnünk, mégis annál a szabálynál fogva, hogy a belföldi postajog
szerint az értéknnylvánítás belföldi forgalomban általában korlátlan
összegig terjedhet (I. A. 1. Szab. 45. §. 2. pont), értelemszerűen lehet
következtetni, hogy ez a jogszabály csupán az említett egyéni értékkel
bíró csomagokra nézve vonatkozhat, azért, mert ezzel szemben az áru
valódi értékénél nagyobb összegű értéknnylvánítás ugyancsak az idé-
zett §. szerint kifejezetten tiltva van. Sőt a valódinál nagyobb, ú. n.

csalárd értéknnyilvánításnak kártérítést kizáró, sőt adott esetekben még bűnvádi eljárást maga után vonó jogkövetkezménye van, illetőleg lehet. (L. Magyar Posta 1935. évi 3. szám, 119. oldal.)

Érdekes, hogy a belföldi postajogi szabályok eme parancsoló rendelkezéseivel szemben a kairói nemzetközi postaszereződés a csomagok értéknnyilvánításával kapcsolatos kérdések szabályozásánál, a korlátlan értéknnyilvánítási lehetőségről kifejezetten nem rendelkezik.

A kairói postaszereződés és egyezmények IV. fejezet 36. cikkében foglalt szabályozás ugyanis csupán azt mondja ki, hogy az értéknnyilvánítás nem haladhatja meg a csomag tartalmának valódi értékét s a küldemény valódi értékét meghaladó minden csalárd értéknnyilvánítás a felvevő ország jogszabályai által esetleg elrendelt bűnvádi eljárást vonhat maga után.

A kártérítési eljárásnál — tekintet nélkül a küldemény tartalmára és értékére — a cél végeredményben az, hogy a károsultat olyan helyzetbe hozza, mintha az kárt egyáltalában nem szenvedett volna. A kár lényegileg két alkatelemből áll; egyrészt a károsult vagyoni állagának csökkenése folytán előálló, másrészt abból a kárból, amely valamely várt haszon elmaradása folytán éri a károsultat (v. ö. felmerült kár; *damnum emergens* és *elmaradt haszon*; *lucrum cessans*).

Az általános magánjogi jogelvek szerint kárkötelem, mint a fuvarozás lebonyolítása után jelentkező utólagos kötelem terjedelmét illetőleg a kár előtti és a kár utáni állapothoz igazodik és mennyiségi megállapításában, nemkülönbben háramlási következményeinek elbírálásában nyeri jogi értékelését.

Ezek szerint a kártérítési eljárást megelőzően elsősorban a kár-oktényező kutatandó fel és csak másodsorban képezheti vizsgálat tárgyát az, hogy a kár-ok létrejöttében az anyagi felelősség kire háramlik, vagyis a kárviselés kit terhel.

Ennek következményeképpen az általános magánjog kártérítési kötelezettséget csak vétkes eljárás (*dolus*) esetében állapít meg, de a kártérítés mértéke rendszerint mind a felmerült kár, mind az elmaradt haszon, tehát a teljes kár megtérítését magában foglalja. Csak kivételesen a vétkesség csekélyebb fokánál (*culpa levis*, *culpa lata*) tekinti elegendőnek az általános magánjog csupán a felmerült kár mértékéig terjedő kártérítést. A postai fuvarozási jog ezzel szemben nemcsak vétkesség esetében állapítja meg az intézet kártérítési felelősségét, hanem az egyes taxative felsorolt eseteken kívül (A. 1. Szab. 108. §. 1—10. p.) a károkra való tekintet nélkül megállapítja az anyagi felelősséget. A posta felelőssége a kártérítésnél tehát sokkalta szigorúbban és messzebbmenően van megállapítva, mint az általános magánjogban szabályozott kártérítési felelősség, de ezzel szemben a kártérítés mértéke a posta-üzletszabályzatban sokkal kedvezőbben van megállapítva a postakincstárra nézve, mivel csupán a felmerült kár megtérítése van kötelezővé téve.

A felmerült kár megtérítése, vagyis a kárösszeg megállapítása a reális értékkel bíró csomagoknál különösebb nehézséggel általában nem jár, tekintet nélkül arra, hogy a küldemény (csomag) értéknnyilvánítással vagy értéknnyilvánítás nélkül fel. (A 2. Szab. 82. §. 17. és 18. p., A 3. Szab. 144. §. 11. p.)

Más az eset az ú. n. egyéni értékkel bíró küldeményeknél, ahol jogi értelemben véve felmerült kárról beszélni tulajdonképpen a szóvalódi értelmében általában alig lehet.

Az ilyen küldeményeknél ugyanis a feladó által eszközölt értéknylvántás nem a küldemény tárgyértékét fejezi ki, hanem csupán alanyi szempontok mérlegelése folytán előálló, a feladóra nézve egyénilig és egyedileg jelentkező pénzben kifejezett anyagi érdeket fejezhet ki.

Ezen az alapon vizsgálva a kérdést, tehát az egyéni értékkel bíró küldeményeknél a korlátlan értéknylvántási lehetőség az esetleges kártérítési eljárás kapcsán az aránylag csekély biztosítási díj ellenében a kártérítésre jogosult félnek legalább elvileg könnyen módot nyújt a jogalap nélküli gazdagodásra (conditio indebiti) s így a postakincstár anyagi érdekeit sértheti.

Nem vitás ugyanis, hogy a szakértő esetleges alkalmazása ilyen esetekben a postakincstárra nézve kellő védelmet minden esetben nem nyújthat. Megfontolás tárgya lehetne tehát az a körülmény, hogy az egyéni értékkel bíró küldeményeknél a korlátlan értéknylvántási lehetőségnek bizonyos határok közé való szorítása, avagy ennek érintetlenül hagyása mellett az ilyen küldeményeknél az értéknylvántásnak a magasabb biztosítási díj fizetése ellenében való s a hosszadalmas és nehézkes kárbizonyítást kiküszöbölő érdekbevallással való helyettesítése célirányos volna-e? Ahhoz azonban, hogy ezen elméleti jellegű megállapításokból a gyakorlat számára is értékes és felhasználható eredményeket tudjunk megállapítani, szükséges volna az, hogy a kártérítésre vonatkozó elvi jelentőségű jogszabályoknak adott esetekben való mikénti gyakorlati alkalmazását néhány jellemző kártérítési jogeset kapcsán ismertessük. Ezt a feladatot pedig egy folytatólagosan megjelentő cikk keretein belül szeretném elvégezni.

Források:

Neumann Károly dr.: Az új berni egyezmény.

Nánássy Béla dr.: A vasúti árufuvarozási jog (1929).

Schäfer László dr.: Vasúti fuvarozási jog. (II. k. 1929.)

Szladits Ernő dr.: Magyar magánjog vázlatja, Budapest, 1933. II. k.

Bozóky Géza dr.: Magyar kereskedelmi és váltójog (II. k. 1929).

Postaüzleti Szabályzat. (A. 1.)

Kairói postaszereződés és egyezmények 1934. (A. 4.)

Légvédelem, gázvédelem.

Írta: Dr. LENDVAY JENŐ m. kir. posta s.-titkár.

„Défense contre les gaz.“

Par le Dr. Eugène Lendvay, aide-secrétaire des postes.

Résumé: Les matières chimiques étaient certainement aptes, déjà avant la guerre mondiale, à réaliser des buts de combat, mais on ne les employait, pour la première fois, que le 22 avril 1915, à Ypres. Dans la guerre à venir cependant, il faut sans aucun doute compter avec l'emploi illimité et impitoyable des matières chimiques de combat.

La défense contre elles est individuelle et collective, à l'aide de masques à gaz, d'appareils respiratoires à oxygène et d'abris.

Les gaz en vapeur, en brume et en fumée peuvent être paralysés par combustion, par décomposition chimique et par des buées de gaz neutralisant. Contre les gaz d'inhalation, les masques à gaz assurent une défense parfaite, et il n'y a, à l'heure qu'il est, que le gaz-moutarde contre lequel la défense est toujours problématique.

La défense bien organisée nous autorise à espérer à juste titre qu'il sera possible de contrebalancer les horreurs des attaques aériennes.

II. RÉSZ.

A GÁZVÉDELEM.

1. Vegyi harcanyagok.

Vegyi harcanyagokat a történelem folyamán mindig használtak. Ilyenek voltak a szénnek és a kénnek füstjei, illetőleg gázai. Bár a mai értelemben vett harci célokra is felhasználható gázanyag már régen rendelkezésre állt, de azt még a legutóbbi japán-orosz háborúban sem használták. Így a modern vegyi harcanyagok legelőször csak az elmúlt világháború folyamán bukkantak fel, amikor a franciák 1914 őszén gáz-puska és kézigránátot állítottak elő. Joffrey tábornok 1915 elején már ellátta csapatait Turpin francia vegyész által szerkesztett tűzérési gázgránátokkal is. A gázharc tulajdonképeni születésnapja azonban 1915 április 22., az ú. n. „yperi fekete nap“. A német csapatok ekkor 100 tonna klórgázt fúvattak ki a velük szemben álló algiri 81. és az angol-kanadai 46. hadosztály csapatai ellen. E gáztámadásnak 5000 halott és 10.000 sérült esett áldozatul. Az entente-csapatok erre csak félév múlva, 1915 szeptember 25-én tudtak válaszolni, mert ennyi időbe került, míg magát a támadóanyagot s az ellenük való védekezés módját megismerték és kidolgozták. Általában véve a gázfúvó eljárás volt használatos (fémpalackokból, a beléjük préselt levegővel fúvattak ki a gázt), később azonban — a gázgránátok tökéletesítése után, — a tűzérési gázlövés, illetőleg a külön erre a célra szerkesztett aknavető gépek útján a gázvető eljárás alakult ki. A világháború folyamán használatos vegyi harcanyagok a klór, a cián, a Clark, a fosgen és később a mustár. (Lost) voltak.

Az Északamerikai Egyesült-Államok a világháborúba való beavatkozás során hamar felismerték a gáz harc nagy jelentőségét, és fejlett vegyiparuk segítségével 1918 végén már napi 30 tonna vegyi harcanyagot tudtak előállítani. Amerikai statisztika szerint a világháború gázhalottainak száma kb. 500.000, a gáz sérültek száma pedig kb. 800.000 volt, ami a világháború során alkalmazott összes gázcsapatok létszámához (30.000 fő) viszonyítva, azt igazolja, hogy a gáz volt a leghatásosabb harci eszköz. Pusztító hatása ellenére még humanitás szempontjából is felülmúlja a többi harcanyagokat, mert az idevágó statisztikák szerint, amíg a lőszerből 25%, a gáztól azonban csak 5% volt a halálozási arányszám.

A vegyi harcanyagok felhasználása kézenfekvő, mert előállításuk olcsó, melléktermékekből is elő lehet állítani, és aránylag *kis mennyiséggel nagy területet lehet befertőzni*. Ezenfelül erkölcsi és bomlasztó hatása is igen nagy. Harci gázakkal szemben támasztott főkövetelmény az, hogy *a levegőnél nehezebb legyen*, és a szabad terepen sokáig megmaradjon. További követelmény még, hogy a harc gázak kémiai tulajdonságai megfeleljenek a célnak, vagyis *víz- és fémállóak* is legyenek, mint ahogy az is fontos szerepet játszik, hogy *lehetőleg színtelenek* legyenek.

A harc gázak gyanánt használatos gázak *szerves vegyületek*. Kb. 5000 a száma azoknak a vegyületeknek, melyekkel kísérleteztek, s ezekből mintegy 1000 vegyület használható; mindezekig azonban csak 10—15 azoknak a vegyületeknek a száma, melyeket harc gáz gyanánt jelenleg használnak.

A harc gázak egyesek szerint *halmazállapotuk*, mások szerint *élet-tani hatásuk* szempontjából nyernek felosztást. Ennek megfelelően az egyes országok egymástól eltérőleg osztályozzák a harc gázakat. Legkézenfekvőbb az a csoportosítás, amikor a gázakat az általuk kifejtett élettani hatás alapulvételével osztályozzuk. E szerint vannak *ingerlő, mérgező, fojtó és hólyaghúzó* (maró- vagy bőr-) gázak.

A harc gázak tehát tulajdonképpen és helyesen vegyi *harcanyagoknak* nevezendők, mert a harc gáz fogalom alatt nem a fizikai értelemben vett gáz halmazállapotú anyag értendő, hanem *bármilyen halmazállapotú, élettani hatást kifejtő vegyi anyag*. A harc gáz szó tehát gyűjtőnév, amely alatt *gáz, gőz, köd, füst, pára* vagy *permet* érthető aszerint, hogy *elpárologtatva, olvasztva, porlasztva* vagy *permetezve* használják fel.

A vegyi harcanyagok közé számítják még az *aero-bakteriológiát*, vagyis a *baktériumokkal való hadviselést* is. Itt a támadóeszköz a különböző *baktérium (bacillus)*. Bár a humanizmus a hadviselés e módjának elmentmond, azonban az idevonatkozó tiltó rendelkezéseket a hadviselő felek esetleg még sem fogják betartani. Felhasználásukat a technikai lehetőségek is korlátozzák. A feltételek szerint a baktériumokat repülőgépekről eított, vagy permetezett állapotban használhatják fel. A baktérium harc anyaga: *tífusz, kolera, vérhas, malária, pestis, lenra*, stb. *bacillus* volna. A baktérium, mint harc eszköz azonban kétélű fegyver, mert a fertőzés tovaterjedését megakadályozni szinte lehetetlenség. A háborúviselés e módjával az oroszok foglal-

2. Gázoltalom.

Légítámadások alkalmával a gázoltalmat sem lehet rögtönözni, a védelemre tehát itt is jóelőre fel kell készülni. Védelem szempontjából egyéni és tömegvédelemre kell berendezkedni. Beszélhetünk még harcászati és műszaki gázvédelemről is. Az előbbi alatt a katonai csapatoknak a gázítámadások esetén való mikénti viselkedését, az ú. n. gázfegyelmet, a gázzal elárasztott területeken való mikénti magatartását, az utóbbi alatt pedig az élőlények és az anyagok védelmét értjük.

I. Az egyéni gázvédelem.

Az egyéni gázvédelem aszerint tagozódik, hogy az alkalmazott harci gázok közvetlenül (mint pl. a mustárgáz), vagy közvetve (mint pl. a belehelt, az ú. n. inhalációs gáz) hatnak.

A közvetlenül ható mustárgázak ellen az eddigi és legújabb kutatások szerint gyártott latex (gummitej) és fehérje keverékoldattal preparált, kezes-lábas ruházat, keztyűk, csizmák, a fejet, nyakat és vállakat is beborító csuklya használható.

A közvetve ható gázok ellen pedig gázvédelmi eszközök állnak rendelkezésre.

Relatív gázvédő-eszközök a gázálarok. Ezekből háromféle készül: 1. a védekező polgári lakosság, 2. a cselekvő polgári lakosság, és 3. a hadsereg és fegyveres alakulatok részére.

Abszolút gázvédő eszközök csöves készülékek és oxigénlégzőkészülékek.

a) A gázálarc.

Az első gázálarcot 1915-ben a már említett yperni gázítámadás utáni időben készítették el. E gázálarok még kezdetlegesek voltak és nem álltak másból, mint nátriumthiosulfát oldatába mártott és glicerinrel kezelt gasepólyából, melyet az orr és száj elé kötöttek. Idők folyamán azután ezek az álarok gyökeres változásokon és javításokon mentek keresztül. Így rájöttek arra, hogy a gázálarcnál nagyon fontos szerepet játszik az álarc záróvonala.

E záróvonal jelenleg többféle módon van az egyes államokban alkalmazásban. Így pl. az angol gázálarc záróvonala a nyakon fut köröskörül. Nálunk és a németeknél használatos gázálarok záróvonala a homlokról a balarcon, a fül előtt, az áll alatt vonul el és a jobb arcon, ismét a fül előtt jut vissza a homlokra. A gázálarc záróvonala képezi egyszersmind annak keretét is, hogy pedig a keret kellő feszeséggel tapadjon a fej és arc vonalaihoz, vagyis gázbiztosan zárjon, azért a keret anyagát bolyhos bőrből, vagy gummiból készítik.

A gázálarc anyaga gummiréteges többrétegű erős vászon.

A gázálarok 3 részből állnak: 1. az álarcból, 2. a betétből és 3. a felerősítő szijazatból. A gázálarok használaton kívüli hordására vászonból készült táska szolgál.

A korszerű gázálarcok záróvonalas keretálarcok és elődeikkel szemben nemcsak nedvesen, hanem szárazon is megkötik a harc-gázakat. Amíg ugyanis a világháborúban használt gázálarcok kimondottan csak vegyileg kötötték le a gázokat, addig a korszerű gázálarcok *fizikailag* is megkötik azokat. A gázak belehelését a gázálarcok betétje akadályozza meg. E betétben van elhelyezve a gázakat lekötő anyag, mely rétegenként van elosztva. A betéten, kívülről a száj felé haladva, az első réteg a *füstsűrítő* réteg, mely tiszta, zsírmentes vatta. A második réteg a *fizikailag kötő* különleges *szénréteg* (gyümölcsmagvak szene), a harmadik réteg pedig a *vegyileg kötő* (diatomit) réteg. (Ez urotropin és hexametilentetramin készítmény.) A fizikailag is kötő réteget a kis amplitudóval mozgó gázok molekulái ellen kellett szerkeszteni, mert ezek, a csak vegyileg kötő réteg anyagán áthatoltak.

A betétek vagy rá vannak csavarva az álarcra, vagy bordázott tömlővel vannak ahhoz erősítve. A cselekvő-osztagok részére készült nehéz gázálarc még külön *légtisztító berendezéssel* is fel van szerelve. Mivel pedig ez súlyánál fogva az álarcon nem helyezhető el, azért ennek a légtisztítóval ellátott betétjétől bordázott gummicső vezet az álarchoz, és a légtisztító külön vállszíjon függ.

A korszerű gázálarcok a jelenleg használatos harc-gázak ellen *tökéletes védelmet nyújtanak*, a széngáz ellen (szénmonoxid) azonban ezek sem védenek. Mivel azonban a széngáz fajsúlya (0.57) kisebb a levegőnél, ezért könnyen illan, s színtelen és szagtalan voltánál fogva csak zárt helyiségekben veszélyes. Szűrő-betét a széngázak ellen is van (szénoxid-szűrő).

A gázálarcok betétjei (szűrőrétegei) bizonyos ideig tartó használat után kimerülnek s akkor ezeket cserélni kell. A betéteket átlag 3—4 hónapig lehet használni, s napi 8 órán való használatot is elbirnak.

Gázálarcokat Magyarországon is állítanak elő, és az előállítók dicseretére, a jelenleg használatos összes harc-gázokban, többszörösen is kipróbált, magyar gyártmányú gázálarcok kiváló tulajdonságokról tettek bizonyosságot. Teljes bizalommal viseltethetünk tehát, a különböző külföldi gyártmányokat még több tekintetben felül is múló, magyar ész és magyar kéz által előállított magyar gázálarcok iránt. Ezek egyik típusa a „M. 33. P.“, *polgári alak*. Betétje kétréteges, füstsűrítővel is el van látva, anyag belülről kifelé haladva: gummiréteg, vászon, perkál és vulkanizált vászon. Kerete bolyhos kecskeszőr. Három varrata van: szemközi, orr- és háltékvarrat. Szalagozása: hálték-, homlok- és nyakszalag. A szemüvege a nehezebb típusnál (M. 33.) cserélhető. Kisebb típusnál páramentesítésre különleges szappant használnak. Egy másik típus betétje vastagabb, mint az előbbi és a páramentesítés *páramentesítő lemez* (zselatinos anyag) útján történik. A kilégzés megkönnyítésére kilégző szelepe van. (Ezüst kereten feszülő gummilap.) Egy belégzés ereje ugyanis 20—24 mm vízoszlop-nyomásnak, egy kilégzésé pedig 12 mm-es nyomásnak felel meg. Mivel a tüdőre nehezedő nyomások elviselése az embert kifárasztja, azért a nehezebb, a gáztámadás alatt is a szabadban tartózkodni kényszerülő s ott nehéz testmozgást végző személyek részére ezt a tüdőmozgást a kilégzőszelep könnyíti meg.

A szemüvegek triplex-üvegből (üveg, celofán, üveg-celofán-üveg), tehát szilánkmentesen készülnek és az üvegeket cserélni is lehet.

Készül gázálarc a lovak és kutyák részére is, és a kísérletek szerint az állatok az álarcokat egészen jól tűrik.

A gázálarcok relativ-védőanyagok. A relativ védőanyagok az 1 m^3 levegőben levő 40 mgr súlyú, vagyis $1 \text{ m}^3/40$ mgr sűrűségű gázak ellen még hatásosan védenek. A 40 mgr sűrűség azonban már oly gáztelítettséget jelent, amelyet a szabadban a mai napig előállítani még nem lehetett.

b) Oxigén-légzőkészülékek.

Abszolút gázvédő eszközöknek nevezzük azokat, amelyek a 40 mgr-os sűrűsége felüli gázak, sőt 100%-os gáz ellen is megvédenek és még levegő hiányában is lehetővé teszik az emberi élet folytatását. Ilyen gázvédő szerkezeteket használ ma a modern tűzoltóság, bányászok és bűvárok is, amikor a külső levegőtől magukat teljesen elzárják.

1. Az oxigén-légzőkészülékek főalkatrészei: a) az álarc, b) az oxigéntartály, c) a légzsák. Mellen (a katonai), oldalt és háton (a tűzoltók) lehet hordani.

A készülék *oxigénpalackja* lúgos szelencével van összekötve, mely az elhasznált levegőt szűri és tisztítja. Az oxigénpalackban az oxigén 100—150 atmoszféra nyomással van tárolva és az *oxigén adagolása*, a végzendő munkához szükséges percnkénti levegőfogyasztásnak megfelelőleg, *szeleppel lehet szabályozni*. (Szabadkilégző készülékek.)

Felnőtt embernek nyugalmi helyzetben percnként 0.8—1, kisebb munkáknál 1.5, közepes munkáknál 2.5, nehezebb munkáknál 3.8 liter oxigénre van szüksége.

E készülék *lúgos szelencéje* kb. 1 óra hosszáig működik. A lúgos szelencét addig lehet használni, amíg a benne levő szemcsék rázaskor zörögnek. (Ezzel szemben a gázálarcok légtisztító betétje addig használható, míg nem zörög.) Az oxigénmennyiség csökkenését a készüléken alkalmazott fesz mérő mutatja. Nagyobb oxigénes készülékek a kilégzés könnyítése céljából egy vagy két légzőcsővel vannak felszerelve.

2. *A regenerációs készülékeknek* automatikus légadagolásuk van s kálilúgszelencéjük a kilehelt levegő széndioxidját és nedvességét elnyeli. Így a kilehelt levegőt újból felhasználhatóvá teszik, regenerálják.

3. *Kémiai úton dolgozó készülékek*. Az ilyen *légzéstől függő* (pl. Draegerogen) vagy *légzéstől független* (pl. Nascogen) készülékek az oxigént kémiai úton maguk fejlesztik.

A németeknél és a svájciaknál e készülékek álarcának anyaga a nagyobb kilátás biztosítására, celloból készül.

A csepphetású börgázak (mustárgázak) ellen a gázálarcok és önmentő készülékek nem védenek, mert ezek nem gázak, hanem folyadékok: olajok. Párolgásuk alkalmával fejlődő ködhatások ellen azonban a gázálarcok védelmet nyújtanak.

II. Tömeg-gázvédelem.

Akiknek az ellenséges légi- és gáztámadás során gázálarc valamilyen oknál fogva nem jut, vagy ilyet nem viselhetnek, tehát főleg a védelemre szoruló lakosság egy része, mint a csecsemők, gyermekek, nők, aggok, kórházban ápoltak, stb., ezeket az óvóhelyek fogják megvédeni és ezek részére gázálarcok helyett az óvóhelyek fognak védelmet nyújtani. A használatban levő gázálarcokat ugyanis csak úgy lehetett megszerkesztetni, hogy azokat csak a 10 évesnél nagyobb gyermekek és felnőttek használhatják.

E téren tehát a legelső teendő a megfelelő óvóhelyek építése és berendezése.

Az óvóhelyekkel szemben általános követelmény, hogy gázbiztosak legyenek, a repeszhatású és kisebb robbanó-bombák ellen védelmet nyújtsanak. Óvóhelyek gyanánt felhasználhatók a házak pincéi, földbe süllyesztett helyiségek, mesterséges és természetes barlangok, valamint alagútak, stb. A már meglévő és óvóhelyül kínálkozó helyiségeken kívül azonban feltétlenül építeni kell még óvóhelyeket a lakóhelyüktől, munkahelyüktől távollevő és elfoglaltságuk után járó, útonlevők részére, a forgalmi gócpontok, pályaudvarok, terek közelében és fel kell szerelni óvóhelyekkel a középületeket, hivatalokat, áruházakat, iskolákat, stb. is.

(Folytatjuk.)

Érdekes kérdések.

Questions intéressantes.

Újabb pályatételeink:

1.

Kívánatos-e a belföldi hírlapelőfizetői szolgálat rendszeresítése. Ha igen, ezt a szolgálatot milyen üzletszabályzati feltételek és kezelési eljárás mellett valósíthatnók meg és előreláthatólag milyenek lennének az új szolgálati ág forgalmi, pénzügyi és egyéb hatásai?

2.

A budapesti távbeszélő tudakozót milyen új szolgálati ágakkal kellene kibővíteni?

A pályázaton a magyar posta személyzetének minden egyes tagja részt vehet. A pályamű legfeljebb 3 gépirásos ívoldalra terjedhet.

A pályázati határidő: 1936. február 20.

A pályamunkán a szerző nevét nem szabad feltüntetni s azt a szerző nevét tartalmazó külön borítékba zárt, lepecsételt jelíges levél kíséretében kell

a Magyar Posta szerkesztősége részére feladni. A jeligés leveleket csak abban az esetben bontják fel, ha a szerző a munkáért jutalomdíjat kap, amelynek összege 30 P lesz, vagy legalább is dícséretben részesül. Ellenkező esetben a szerző nevét tartalmazó levelet megsemmisítik s így a szerző neve ismeretlen marad.

A legjobbnak talált pályamű, tárgyához képest, esetleg a Magyar Postában, illetőleg a Műszaki Közleményekben is megjelenik.

A pályázaton a Magyar Posta, illetőleg a Műszaki Közlemények szerkesztő-bizottságának tagjai, továbbá a postavezérgazgatóság ügyosztályvezetői — akik a bírálatra lesznek hivatva, — nem fognak résztvenni.

Pályázati eredmény.

Az 1935. évf. 8. számban közölt 14. számú pályatétel.

X. Y. postakalmazott, aki az egyik budapesti hivatalban főpénztári teendők ellátásával van megbízva, Z-től levelet kap, melyben a levél írója azt állítja, hogy a kezelésére bízott pénzt időnként megdézsmálja. X. Y. hónapok elteltével gondol arra, hogy bírói úton elégtételt szerezzen.

Milyen bűncselekményről lehet szó? Az esetleges bűnvádi eljárás megindításával kapcsolatban mi a teendő?

A beérkezett pályaművek közül a „Sic itur ad astra“ jeligével ellátott pályamű volt a legjobb, mely a pályatétel kimerítő kidolgozásával, szabatos, értelmes, jogi stílusával és logikus okfejtésével emelkedik ki.

Minthogy azonban kisebb jogi tévedésektől nem teljesen mentes, a pályadíjat nem lehetett kiadni s ezért annak írója Dr. Zelei József m. kir. postafogalmazó (szegedi postagazgatóság) dícséretben részesült.

Nemzetközi postaszolgálati kérdések.

Questions concernant le service postal international.

1. Utalványok meghosszabbítási záradéka.

A Kairói Postautalványegyezmény 17. cikke szerint az érvényességük tartama alatt ki nem fizetett utalványokat csak akkor lehet utólag kifizetni, ha a kibocsátó igazgatás a rendeltetési igazgatás megkeresésére meghosszabbítási záradékkal látja el őket.

A norvég igazgatás szerint az utalvá-

nyok az érvényességükre megállapított idő elteltével elvesztik érvényüket. Ha tehát a kifizetés határidejét meghosszabbítják, ez nem történhetik a feladó bejegyzése nélkül, mert az érvényesség újabb határidejének megállapításához az ő ilyen irányú akaratnyilvánítására van szükség.

A magyar igazgatás szerint meghosszabbítási záradékot azért kell kérni a felvevő országtól, hogy ez megállapíthas-

sa, vajjon az utalványt nem fizették-e vissza a feladónak. Ez tehát kezelési kérdés s éppen ezért a feladó beleegyezésére nincs szükség, csak abban az esetben, ha az utalvány érvényének meghosszabbítását maga a feladó kéri. Ilyenkör a kifizetési felhatalmazás díját is neki kell megfizetnie. Ezt a díjat egyébként a címzett fizeti. Nem jár díj a meghosszabbítási záradékért, ha kiállítására postaszolgálati hiba adott okot.

A magyar igazgatás álsámpontját teljes egészében osztja Franciaország is.

Németalföldnek szintén az a véleménye, hogy az utalványok érvényességi határidejének megállapítására postai belső kezelési szempontból van szükség. Annak, hogy a feladót a határidő meghosszabbítása előtt megkérdezzék, azért nincs értelme, mert a feladónak az utalvány kézbesítéséig vagy kifizetéséig amúgy is megvan az a joga, hogy az utalvány címváltoztatását, vagy visszaküldését kérje. Hasonló álláspont van Bulgária, Cseh-Szlovákország, Ausztria, Jugoszlávia, Portugália, Irán, Németalföld-India, valamint Szíria és Libanon.

Lengyelország azzal érvel a feladó megkérdezése ellen, hogy ennek az utalványa elég hosszú érvényességi tartama alatt elég ideje van rá, hogy az utalványt visszavonja.

Németalföldi-Guyana véleménye szerint, ha az utalvány érvényének meghosszabbítását a címzett kéri, mivel ő ép úgy jogosult az utalványról rendelkezni, mint a feladó, ez utóbbinak megkérdezése felesleges.

Belgium szerint abban az esetben, ha az utalványt már kézbesítették a címzettnek, (de még nem fizették ki), az utalvány feletti rendelkezés joga ő reá szállott át, ha pedig az utalványt még se nem kézbesítették, se ki nem fizették, a feladónak amúgy is megvan a rendelkezési joga. A meghosszabbítási záradék kiállításakor tehát mindenképen felesleges őt megkérdezni.

Dánia véleménye a következő: A nemzetközi Postautalványegyezmény szerint a meghosszabbítási záradék kiállítására a felvevő igazgatás van jogosítva. Mivel ezek a rendelkezések az Egyezményhez hozzájáruló igazgatásokra nézve egyformán kötelezők, ettől eltérő feltételeket egyik igazgatás sem szabhat. Az igazgatások belső szabályozására tartozik az, hogy a záradék megadása előtt a feladó hozzájárulását kikéri-e vagy sem; ezt azonban a rendeltetési igazgatás nem követelheti.

Egyébként is egyrészt sokszor nehéz a feladó rendelkezését megszerezni (elköltözés stb.), másrészt pedig a meghosszabbítási záradék kiállítására legtöbbször a címzett hibájából van szükség, mert ez elfelejtette idejében az utalvány összegének kifizetését kérni, ehhez pedig a feladónak tulajdonképpen nincs is köze.

Luxemburg sem kéri a feladó hozzájárulását, csak abban az esetben, ha ez az utalvány kifizetési határidejének meghosszabbítását kifejezetten megtiltotta.

Japán és Izland szerint, ha a meghosszabbítási záradék megadását a címzett kéri, a feladó megkérdezése felesleges.

Svájc csak akkor kérdezi meg a feladót, ha az utalvány sorsa ügyében felszólalt.

Németországnak az a véleménye, hogy abban az esetben, ha az utalványt az érvényességi határidő letelte után kifizették, a meghosszabbítási záradékot csak azért kéri a kézbesítő igazgatás, hogy az elszámolás körül félreértés ne legyen. Ha azonban az utalványt még nem fizették ki, ajánlatos a feladó véleményét kikérni az utalványkifizetésére vonatkozólag.

Hasonlóképpen jár el **Danzig és Chile** postaigazgatása is.

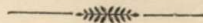
Észtország is csak a feladó hozzájárulása után állítja ki a meghosszabbítási záradékot. A feladónak visszaküldött lejárt érvényű utalványt minden további nélkül visszafizetik.

Brazília nem járult ugyan hozzá a Postautalványegyezményhez, hanem külön egyezmények alapján látja el az utalvány-szolgálatot, de közli, hogy a meghosszabbítási záradékot csak a feladó hozzájárulásával állítja ki.

Svédország a következő álláspontot vallja: A Postautalványegyezmény 21. cikke általános szabályként úgy rendelkezik, hogy a ki nem fizetett utalványokat az érvényességi határidő leteltével vissza kell küldeni a felvevő igazgatásnak. Ebből nyilvánvalóan következik az, hogy az érvényét veszített utalvány újabb érvényesítéséhez a feladó hozzájárulására van szükség.

Összefügg ezzel a meghosszabbítási záradékért szedendő díj kérdése is. Svédország nem szed ugyan díjat e szolgálatért, de véleménye szerint azt a feladónak kell megfizetnie, mert ő rendelkezik az utalvány felett és ő kéri az utalványnak záradékkal való ellátását. A meghosszabbítási záradék díja tehát mindig a felvevő igazgatást illeti.

Dr. Lukász Alfonz.

ELMÉLET — GYAKORLAT.

Théorie — Pratique.

40. Közvetítőbárcákon az átadásra kerülő pénzeszsákok és kézicsomagok darabszámát csak számokkal vagy pedig számokkal és betűkkel kell-e felírni?

Csak számokkal.

Az A. 2. Szab. 67. §. 2. pont 1. bekezdése szerint: „A közvetítőbárca felső részére az indító felírja az indító- és a rendeltetési hivatal, illetőleg mozgóposta nevét, az átadás keltét (nap, óra, perc) és bejegyzési számokkal az egyes rovatokba, hogy hány pénzeszsákot, kézicsomagot, sommácsomagot, csomagzsákot, levélzsákot adnak át.“ Az idézett bekezdésben foglaltak tehát a pénzeszsákok és kézicsomagok bejegyzésénél is kifejezetten csak a számokkal való beírást rendelik el. E rendelkezés oka az, hogy közvetítőbárcát rendszerint csak éles csatlakozásoknál használnak és ilyen esetekben nincs idő a bejegyzékelt pénzeszsákok és kézicsomagok számmal kiírt darabszámának betűvel való ismétlésére. (Beküldött kérdés.)

41. Postamesteri hivataloknál a beszedett utánvételek utalványait az utalványbevételei napló összes rovatainak kijelölésével vagy pedig csak az A. 3. Szab. 119. §. 6. pont 3. bekezdésében előírt adatok bejegyzésével naplózzák-e?

Az A. 3. Szab. 119. §. 6. pont 3. bekezdésében előírt adatokkal.

Az A. 2. Szab. 46. §. 4. pont 3. bekezdéséhez becsasztatott 139. sz. fedőlapon foglaltak szerint az utárvételi utalványokat az A. 3. Szab. 119. §. 6. pont 3. bekezdésében előírtak alapján kell könyvelni. Minthogy a 46. §. 4. pontia mind a postamesteri, mind a kincstári hivatalokra vonatkozik, az utárvételi utalványok naplózásánál a 119. §. 6. pont 3. bekezdésében foglaltakhoz nemcsak a kincstári, hanem a postamesteri hivatalok is alkalmazkodni kötelesek. (Beküldött kérdés.)

3. Az utalvány összegeket háznál fizető I. oszt. postamesteri hivatalok hogyan kötelesek beszélni a községi előljáróságok távbeszélő előfizetési és hitelezési díjait

(tekintetbe véve, hogy azok hetenként csak 2—3 pénztárnapot tartanak)?

a) A Tb. Ü. Sz. 30. §. 7. pontja szerint távbeszélőn történő értesítés után a postahivatalban nyugta ellenében?

b) A C. 1. Szab. 23. §. 1. pontja szerint az érdekelte előfizető lakásán, tehát a község házában?

c) Avagy meg van-e engedve, hogy a postahivatal egy jegyzéken értesítse az előljáróságot s az a jegyzék alapján a postahivatalban nyugta ellenében fizeti ki a díjakat?

d) Ha a c) alatti eset alkalmazható, kívánhatja-e a községi előljáróság, hogy a nyugta mellett még a jegyzék is vissza adassék neki?

A Tb. Ü. Sz. 30. §. 7. pontja most is érvényben van s az állami, törvényhatósági és községi hatóságok és hivatalok távbeszélő előfizetési, vonalfenntartási és beszedgetési díjait az ott ismertetett módon kell továbbra is beszélni.

Az 1935. évi P. R. T. 38. számában közzétett 131.476/8. számú rendelet értelmében, ugyanis a kezelési és eljárási szabályokat a Távbeszélőkezelési Utasítás fogja tartalmazni s mindaddig, amíg ez a segédkönyv meg nem jelenik, a hivatalok e tekintetben a régi Távbeszélőüzleti Szabályzatban foglaltakat tartják szem előtt.

A C. 1. Szab. 23. §. 1. pont 3-ik bekezdésének a távbeszélő díjak beszedésére vonatkozó része csak általános rendelkezés s mint ilyen, a községi előljáróságok állomásaira nem vonatkozik.

Ennek következtében a postahivatal az esedékes díjak összegéről ezentul is nem távbeszélőn értesíti a községi előljáróságot.

A községi előljáróság jegyzéket egyáltalán nem kívánhat, és csak a díjak kifizetése után kaphatja meg a nyugtát.

Ha azonban a községi előljáróság a nyugtán kívül még nyugta másolatát is kívánna, azt a Tbd. V. táblázatának 5. illetőleg 6. tétele alatt megállapított „Kiállítás”, illetőleg „Részletezés” díja fejében ki lehet szolgáltatni. (Beküldött kérdés.)

Forgalom és munkaegységek.

Rovatvezető: Dr. Ruttner Béla m. kir. postasegédtitkár.

I. Forgalom.

A forgalom október havi erős felledülését novemberben minden évben rendszeresen visszaesés követi. Az okok között jelentős helyet foglal el a november hó 1-re eső Mindszentek napja is, mert ennek következtében az illetmények kifizetése még október hónapban történik meg, úgyv. hogy az október havi kettős kifizetésekkel szemben november hónap kifizetések nélkül marad. A kifizetésekkel képviselt forgalomhiány ráúti bélyevét az egész forgalom képv. mert nemcsak ez a forgalom hiányzik, hanem ennek következtében a befizetések igen nagy hányada is elmarad.

Kedvezőbb a helyzet, ha december hó 1-je vasárnapra esik, mert ebben az esetben a november hó elején elvesztett forgalom a hónap végén megtérül. Ez azonban természetesen már a decemberi forgalom rovására megy, mert akkor a december hó 1-i kifizetések maradnak el. Ez a körülmény a decemberi forgalmat annyiban befolyásolja, hogy a decemberi rendszeres kettős kifizetések egyszeresre zsugorodnak, aminek következtében ez a forgalom lendületéből sokat veszít.

A foltó évi november havi forgalom a múlt évihez képest kedvezően alakult, amiben nem kis része van annak, hogy ebben az évben december hó 1-je vasárnapra esett és így a múlt évi kifizetés nélküli novemberrel szemben, ebben az évben az illetmény kifizetések jelentkeztek. Ezt a táblázatok adatai bizonyítják, mert a többi küldemények mérsékelt emelkedésével szemben a befizetett postautalványok összege 27·0%-kal, a postatakarék- és csekkbefizetések együttes darabszáma 11·3%-kal, összege 15·4%-kal, a kifizetett postautalványok összege 25·8%-kal, a postatakarék- és csekk-kifizetések együttes darabszáma 17·6%-kal, összege pedig 37·9%-kal emelkedett. A csekkbefizetések összege november hónapban érte el az évi legmagasabb szintjét. Ez is évről-évre rendszeresen ismétlődő jelenség és az adóbefizetésekkel áll-

hat összefüggésben.

Emelkedett a táviróforgalom is. Érdekes azonban, hogy az emelkedés a feladott táviratoknál sokkal erőteljesebb, mint a kézbesítetteknél. Ez valószínűleg a külföldre feladott táviratok nagyobb számában találja magyarázatát, ezt határozottan állítani azonban nem lehet, mert a forgalom havonkénti tagozódása egyelőre még ismeretlen.

A legegyszerűsebb és legerőteljesebb emelkedést ebben a hónapban is a távbeszélő mutatja. Az erősebb emelkedés az október hónap második felében lebonyolított forgalmat tükrözi vissza, minthogy a helyi beszélgetéseket számláló központok számadásait a hó 16-tól a következő hónap 15-ig vezetik. Különösen nagy a helyi beszélgetések száma. A kimutatott 12.434.000 darab helyi beszélgetés a számlálási rendszer bevezetése óta tapasztalt legmagasabb számot képviseli. A távbeszélő állomások száma októberrel szemben csak szokatlanul kis mértékben emelkedett, ami az időszakos állomások leszerelésének a következménye. Bizonyítja ezt, hogy a vidéki, 100-nál kevesebb előfizetővel bíró központok távbeszélő állomásainak száma csökkent.

A rádióengedélyesek száma a múlt évvel szemben 4·0%-kal, az előző hónaphoz viszonyítva pedig 0·65%-kal emelkedett. A múlt hónaphoz képest jelentkező 2.243 előfizetői többlet meglepő, mert október hónapban csak 74 előfizetőt képviselő szaporulat következett be. Bár már a múlt hónapban is azt a véleményt nyilvánítottuk, hogy ez a szaporulat a díjmentes belépés határnapjától való fokozatos eltávolodással azzal egyenes arányban emelkedni fog, ily erős emelkedést nem tételezhetünk fel.

Az előfizetői szaporulatból 575 Budapestre és 1.668 a vidékre esett, vagyis a budapesti engedélyesek számának 0.48%-os emelkedésével szemben, a vidéki előfizetők száma 0.74%-kal emelkedett.

II. A forgalom munkaegységeiben.

A személyzet munkaredményének megállapítása oly módon történik, hogy a posta a végrehajtó szolgálatban végzett munkákat a rájuk fordított idő, a munka minőségének és mennyiségének figyelembe vételével munkaegységekkel értékeli, méri.

A posta forgalmának lebonyolításánál végzett és egységeiben kifejezett munkát a küldemények darabszámának a küldeménynemenként megállapított értékegységgel való szorzata és e szorzatok eredményének együttes összege adja. Ily mó-

(A szöveg folytatása a 42. oldalon.)

I. Forgalom.*)

1. Posta.

Időszak	F e l a d á s											
	Közön- ségek)	Aján- lott	Érték- levelek	Hírái, betéti és summás csomagok	Po-tautalványok		Postafaharék befizetések		Csekkbefizetések			
					levélpostai küldemények	darabszáma ezrekben	összege ezer P-ben	darab- száma ezrekben	összege ezer P-ben	darab- száma ezre- ben	összege ezer P-ben	
	darabszáma ezrekben				darab- száma ezrekben	összege ezer P-ben	darab- száma ezrekben	összege ezer P-ben	darab- száma ezre- ben	összege ezer P-ben		
Az 1930. évben	422.671	15,862	661	11.362	10.810	1.825.847	717	47.902	18.092	2.271.763		
Az 1931. évben	370.509	11.817	575	10.145	10.205	1.272.792	494	40.336	16.322	1.934.881		
Az 1932. évben	351.739	9,288	484	8.744	9.251	788.512	416	32.782	15.094	1.659.372		
Az 1933. évben	346.512	7.974	465	8.584	8.870	770.438	576	41.654	16.200	1.573.012		
Az 1934. évben	413.180	7.487	424	8.791	9.304	805.973	781	55.874	17.984	1.611.906		
1933. XII. — 1934. X.-ig	—	6.960	393	8.052	8.531	737.868	701	50.135	16.175	1.446.318		
1934. XI.	—	598	36	763	754	61.123	64	4.741	1.603	156.896		
1933. XII. — 1934. XI.-ig összesen	—	7.558	429	8.815	9.285	798.991	765	54.866	17.778	1.603.214		
1934. XII.	—	574	33	928	888	83.438	61	4.643	1.788	152.532		
1935. I.	28.085	640	32	696	795	56.880	85	6.631	1.630	122.890		
II.	26.718	588	30	611	745	65.090	82	5.371	1.449	126.523		
III.	37.642	651	32	664	740	64.748	79	5.063	1.352	114.367		
IV.	34.480	610	32	721	825	67.241	68	4.778	1.510	122.080		
V.	32.334	618	34	678	767	65.713	74	5.398	1.535	139.941		
VI.	28.566	537	30	631	733	64.845	64	4.825	1.445	123.989		
VII.	28.247	650	36	690	877	74.490	84	5.912	1.553	138.225		
VIII.	30.667	604	39	667	869	91.845	81	5.779	1.545	161.716		
IX.	36.638	645	38	772	775	63.251	75	5.627	1.484	147.990		
X.	38.630	721	40	835	913	93.323	77	5.234	1.856	165.308		
XI.	33.816	611	38	798	800	77.646	73	5.145	1.783	181.427		
1934. XII. — 1935. XI.-ig összesen	—	7.449	414	8.691	9.727	868.519	903	64.406	18.930	1.696.988		
1934. I. — XI.-ig	—	6.913	391	7.863	8.416	722.535	720	51.231	16.196	1.459.374		
1935. I. — XI.-ig	—	6.875	381	7.763	8.839	785.081	842	59.763	17.142	1.544.456		
Összehasonlítások	1935. XI. havában	szám- szerűleg	—	+ 13	+ 2	+ 35	+ 46	+ 16.523	+ 9	+ 404	+ 180	+ 24.531
	1934. XI. havához képest több (+) kevesebb (-)	%-ban	—	+ 2,2	+ 5,6	+ 4,6	+ 6,1	+ 27,0	+ 14,1	+ 8,5	+ 11,2	+ 15,6
	1934. XII. — 1935. XI.-ig időszakban	szám- szerűleg	—	- 109	- 15	- 124	+ 442	+ 69.528	+ 138	+ 9.530	+ 1.182	+ 93.774
	1933. XII. — 1934. XI. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	%-ban	—	- 1,4	- 3,5	- 1,4	+ 4,8	+ 8,7	+ 18,0	+ 17,4	+ 6,5	+ 5,8
193. I — XI időszakban, 1934. I. — XI. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerűleg	—	- 38	- 10	- 100	+ 423	+ 62.546	+ 122	+ 8.532	+ 946	+ 85.082	
	%-ban	—	- 0,5	- 2,6	- 1,3	+ 5,0	+ 8,7	+ 16,9	+ 16,7	+ 5,8	+ 5,8	

*) Az 1935. évi adatok ideiglenesek.

1) Hirlappal együtt.

I. Forgalom.*)

1. Posta.

Időszak	K é z b e s i t é s											
	Közön- séges ¹⁾ levél, ostai küldemények	Aján- lott	Érték- levelek	Híj-, hírfé- lé- és sommás csomagok	Postautalványok		Postafakarékfizetések		Csekk-kifizetések			
					darab- száma ezerben	összege ezer P-ben	darab- száma ezerben	összege ezer P-ben	darab- száma ezerben	összege ezer P-ben		
Az 1930. évben	425.761	16.794	726	12.390	10.816	1.804.460	376	20.852	3373	1.036.937		
Az 1931. évben	373.517	12.442	637	10.687	10.102	1.267.997	295	25.646	3275	967.490		
Az 1932. évben	353.134	9.739	536	8,968	9.256	797.202	236	18.316	3259	785.987		
Az 1933. évben	345.768	8.172	506	8.776	8.961	773.525	280	21.472	3373	698.973		
Az 1934. évben	416.564	7.653	481	8.890	9.320	802.581	367	28.707	3223	658.994		
1933. XII. — 1934. XI.-ig	—	7.120	441	8.167	8.490	730.481	326	25.344	3014	622.277		
1934. XI.	—	599	42	768	766	63.169	31	2.296	236	42.225		
1933. XII.—1934. XI.-ig összesen	—	7.719	483	8.935	9.256	793.650	357	27.640	3250	664.502		
1934. XII. 1935. I.	—	581	40	945	884	82.599	37	3069	308	60.618		
II.	28.183	669	38	697	814	58.746	32	2390	266	42.200		
III.	26.809	591	35	617	749	65.225	30	2265	234	46.391		
IV.	37.741	666	37	675	739	65.059	37	2659	257	48.404		
V.	34.602	618	37	719	834	67.417	41	3140	274	53.162		
VI.	32.453	630	39	658	765	66.658	39	3229	250	51.378		
VII.	28.669	561	36	651	741	64.080	39	3286	297	59.929		
VIII.	29.348	635	40	684	871	74.627	38	3091	334	59.312		
IX.	30.780	606	44	666	863	91.032	41	3518	303	68.821		
X.	36.755	638	43	772	788	64.616	41	3718	259	41.949		
XI.	38.756	747	45	832	905	91.285	43	4234	323	72.756		
XI.	33.940	604	40	804	807	79.468	39	3048	275	58.363		
1934. XII.—1935. XI.-ig összesen	—	7.546	474	8.730	9.760	870.812	457	37.647	3380	669.283		
1934. I.—XI.-ig	—	7072	441	7.945	8.436	719.952	330	25.638	2915	592.376		
1935. I.—XI.-ig	—	6965	434	7.785	8.876	788.213	420	34.578	3072	602.665		
Összehasonlítások	1935. XI. havában 1934. XI. havához képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerűleg	—	+ 5	- 2	+ 36	+ 41	+ 16.299	+ 8	+ 752	+ 39	+ 16.138
		%-ban	—	+ 0,8	- 4,8	+ 4,7	+ 5,4	+ 25,8	+ 25,8	+ 32,8	+ 16,5	+ 38,2
	1934. XII.—1935. XI.-ig időszakban 1933. XII.—1934. XI. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerű- leg	—	- 173	- 9	- 205	+ 504	+ 77.162	+ 100	+ 10.007	+ 130	+ 4.781
		%-ban	—	- 2,2	- 1,9	- 2,3	+ 5,4	+ 9,7	+ 28,0	+ 36,2	+ 4,0	+ 0,7
1935. I.—XII. idő- szakban 1934. I.— XI. időszakhoz ké- pest több (+) ke- vesebb (-)	szám- szerű- leg	—	- 107	- 7	- 160	+ 440	+ 68.231	+ 90	+ 8.940	+ 157	+ 10.289	
	%-ban	—	- 1,5	- 1,6	- 2,0	+ 5,2	+ 9,5	+ 27,3	+ 34,9	+ 5,4	+ 1,7	

*) Az 1935. évi adatok ideiglenesek.

1) Hirlapokkal együtt.

I. Forgalom.*)

2. Táviró. 3. Távbeszélő.

Időszak	Táviró		Távbeszélő									
	Feladott	Kézbesített	Allomások száma				Közvetlen összeköttetések és aramkörtételek száma	Számított helvi beszélgetések száma ezekben				
			távíratok darabszáma ezekben	a bpesti egység háálózatban	fatur. és 20-nál több előfizetővel bíró hálózatban	a 200-nál kevesebb		Összesen	bpesti egység hálózatban	vidéken	Összesen	
Az 1930. évben	3.359	3.715	46 601	35.618		82.219	2.212	103.890	—	103.890		
Az 1931. évben	2 568	3.253	47.095	33 840		80.935	2.370	106.946	14.189	121 135		
Az 1932. évben	2 038	2.735	46 884	32.415		79.299	2.196	107.564	13.807	121.431		
Az 1933. évben	1.868	2.576	47.962	31.109		79.071	2.207	107.146	12.801	119.947		
Az 1934. évben	1.848	2.557	53.338	34.554		87 692	2.303	111 898	11.911	123.809		
1)												
1933. XII.—1934. X.-ig	1.704	2.358	—	—	—	—	—	101.012	10 891	111.903		
1934. XI.	149	208	52 528	13 620	17.688	83.836	1.735	10 461	1.082	11.543		
1933. XII.—1934. XI.-ig összesen	1.853	2.566	—	—	—	—	—	111.473	11.973	123.446		
1934. XII.	145	204	53 558	15.850	17.742	84.920	1 737	9 858	1.028	10.886		
1935. I.	131	189	53.755	13.909	17.791	85.459	1.737	9.496	1.010	10.506		
II.	121	174	54.206	14.019	17.874	86.099	1.732	10.128	1.074	11.202		
III.	158	220	54.743	14.143	18.151	87.037	1.726	9.429	997	10.420		
IV.	148	205	55 126	14 435	18 042	87 603	1.722	10.335	1.117	11.052		
V.	149	207	55.461	14 723	18 315	88.499	1.718	10 304	1.021	11.325		
VI.	163	220	55.919	14.753	18 504	89 176	1.730	10.786	1.099	11.885		
VII.	180	235	55.899	14 776	18.711	89.386	1.728	9.758	1.055	10.815		
VIII.	186	244	56.140	14.827	18 881	89.854	1.738	9.074	1.065	10.139		
IX.	171	226	56 648	14.926	19.029	90.603	1.742	10.023	1.091	11.114		
X.	166	223	57 282	15.001	19.023	91.306	1.738	10.399	1.086	11.485		
XI.	154	212	57.743	15.056	18.766	91.565	1.732	11.244	1.190	12.434		
1934. XII.—1935. XI.-ig összesen	1.872	2.562	—	—	—	—	—	121,014	12.833	133.847		
1934. I — IX.-ig	1.703	2.357	—	—	—	—	—	102.060	10.883	112.943		
1935. I — IX.-ig	1.727	2.358	—	—	—	—	—	111.176	11.805	122.981		
Összehasonlítások	1935. XI. havában	szám-szerűleg	+ 5	+ 4	+5215	+ 1436	+ 1078	+7.729	— 3	+ 783	+ 108	+ 891
	1934. XI. havához képest több (+) kevesebb (—)	%-ban	+ 3,4	+ 1,9	+ 9,9	+ 10,5	+ 6,1	+ 9,2	— 0,2	+ 7,5	+ 10,0	+ 7,7
	1934. XII., 1935. XI. ig időszakban 1933. XII. — 1934. XI. időszakhoz képest több (+) kevesebb (—)	szám-szerűleg	+ 19	— 4	—	—	—	—	—	+ 9541	+ 860	+10.401
		%-ban	+ 1,0	— 0,2	—	—	—	—	—	+ 8,6	+ 7,2	+ 8,4
	1935. I. — XI. i. ö. — 1934. I. — XII. időszakhoz képest több (+) kevesebb (—)	szám-szerűleg	+ 24	+ 5	—	—	—	—	—	+ 9116	+ 922	+10.038
		%-ban	+ 1,4	+ 0,2	—	—	—	—	—	+ 8,9	+ 8,5	+ 8,9

*) Az 1935. évi adatok ideiglenesek.

1) Csak az üzemben levő előfizetői állomások.

I. Forgalom.*)

2. Távíró. 3. Távbeszélő. 4. Rádió.

Időszak	Távbeszélő							Rádió				
	Köz- pont- ok száma	Kezdeményezett			Érkezett			Engedélyesek száma				
		távolsági beszélgetések száma ezrekben							Buda- pesten	vidé- ken	össz- szesen	
		bpesti egysé- ges háló- zatban	vidé- ken	össz- szesen	a bpesti egysé- ges háló- zatban	vidé- ken	össz- szesen					
Az 1930 évben	1.426	1.431	3.363	4.794	1.391	3.301	4.69	108 161	199.748	307.909		
Az 1931 évben	1.445	1.285	3.094	4.379	1.81	3.004	4.285	111.774	213.258	325.032		
Az 1932 évben	1.446	1.183	2.558	3.741	1.138	2.479	3.617	113.360	208.616	321.976		
Az 1933 évben	1.465	1.145	2.345	3.490	1.059	2.306	3.365	115.114	13.065	328.179		
Az 1934 évben	1.494	1.157	2.67	3.624	1.081	2.426	3.507	118.010	22.2107	340.117		
1933. XII.— 1934. X.-ig	—	1.055	2.237	3.292	985	2.201	3.186	—	—	—		
1934. XI.	1.510	102	221	323	95	218	313	116.682	219.06	335.748		
1933. XII.—1934. XI.-ig összesen	—	1.157	2.458	3.615	100	2.419	3.499	—	—	—		
1934. XII.	1.511	95	202	297	88	190	286	18.010	222.107	340.117		
1935. I.	1.512	87	190	277	79	189	268	119.770	225.796	345.566		
II.	1.512	94	185	279	82	183	26	120.700	227.877	348.583		
III.	1.512	91	278	369	82	279	361	121.246	228.521	349.767		
IV.	1.512	107	238	345	97	235	332	121.143	227.893	349.036		
V.	1.514	90	213	309	87	212	299	120.606	226.992	347.598		
VI.	1.519	102	221	323	96	217	313	119.862	224.773	344.635		
VII.	1.523	106	261	367	101	256	357	119.652	225.994	343.646		
VIII.	1.524	118	278	396	111	273	381	119.418	224.016	343.434		
IX.	1.526	116	263	379	109	259	368	120.415	226.481	346.891		
X.	1.56	114	266	380	108	262	370	120.480	226.490	346.970		
XI.	1.528	113	246	359	104	242	346	121.05	228.158	349.213		
1934. XII.—1935. XI.-ig összesen	—	1.239	2.841	4.080	1.144	2.805	3.949	—	—	—		
1934. I.—XI.-ig	—	1.062	2.265	3.327	93	2.228	3.221	—	—	—		
1935. I.—XI.-ig	—	1.144	2.639	3.783	1.056	2.607	3.66	—	—	—		
Összehasonlítások	1933. XI. havában	szám- szerűleg	+ 18	+ 11	+ 25	+ 36	+ 9	+ 24	+ 33	+ 4373	+ 9092	+ 13 465
	1934. XI. havához képest több (+) kevesebb (-)	0/0-ban	+ 12	+ 10,8	+ 11,3	+ 11,1	+ 9,5	+ 11,0	+ 10,5	+ 3,7	+ 4,1	+ 4,0
	1934. XII.—1935. XI.-ig időszakban	szám- szerűleg	—	+ 82	+ 383	+ 465	+ 64	+ 386	+ 450	—	—	—
	1933. XII.—1934. XI.-ig időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	0/0-ban	—	+ 7,1	+ 15,6	+ 12,9	+ 5,9	+ 16,0	+ 12,9	—	—	—
	1935. I.—XI. id- szakban 1934. I.— XI.-ig időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerűleg	—	+ 82	+ 374	+ 456	+ 63	+ 379	+ 442	—	—	—
		0/0-ban	—	+ 7,7	+ 16,5	+ 13,7	+ 6,3	+ 17,0	+ 13,7	—	—	—

*) Az 1935. évi adatok ideiglenesek.

II. A forgalom munkaegységekben.*)

Időszak	Kincstári postahivataloknál:						Postamesteri hivataloknál és ügynökségeknél:														
	Posta	Távíró	Távbeszélő	Rádió	Összes		Posta	Távíró	Távbeszélő	Rádió	Összes										
	munkaegységek száma						munkaegységek száma														
	ezrekben			e. rek-ben			e. rek-ben			e. rek-ben			e. rek-ben								
Az 1930. évben	186.223	27.761	105.715	5.953	325.652	71·3	93.809	11.325	16.843	3.891	130.868	28·7									
Az 1931. évben	61.075	22.657	103.432	6.494	293.658	72·7	80.932	9.792	15.387	4.234	110.345	27·3									
Az 1932. évben	135.946	17.848	86.838	6.900	247.532	69·7	70.612	7.847	24.674	4.174	107.307	30·3									
Az 1933. évben	129.388	16.501	95.047	6.774	247.710	72·6	69.057	7.049	13.326	3.912	93.344	27·4									
Az 1934. évben	130.711	16.294	99.131	7.185	253.321	72·3	71.557	6.974	14.471	4.052	97.054	27·7									
1933. XII.—1934. X.-ig	119.935	15.022	89.587	6.548	231.092	72·3	65.263	6.441	13.036	3.716	88.456	27·7									
1934. XI.	10.966	1.320	9.116	603	22.005	72·6	6.100	564	1.311	337	8.312	27·4									
1933. XII.—1934. XI.-ig összesen:	130.901	16.342	98.703	7.151	253.097	72·3	71.363	7.005	14.347	4.053	96.768	27·7									
1934. XII.	12.651	1.300	8.645	611	23.207	71·8	7.003	533	1.224	341	9.101	28·2									
1935. I.	10.644	1.162	8.336	620	20.812	72·3	5.923	497	1.218	348	7.986	27·7									
II.	9.840	1.085	8.788	626	20.339	73·4	5.380	464	1.176	350	7.370	26·6									
III.	10.338	1.369	8.451	629	20.787	72·1	5.474	588	1.622	350	8.034	27·9									
IV.	10.779	1.278	9.310	628	21.995	72·8	5.929	555	1.374	349	8.207	27·2									
V.	10.828	1.301	8.964	626	21.719	73·1	5.753	555	1.342	347	7.997	26·9									
VI.	10.055	1.417	9.365	622	21.459	73·4	5.492	602	1.358	343	7.795	26·6									
VII.	10.808	1.549	8.841	621	21.819	70·9	6.364	696	1.551	341	8.952	29·1									
VIII.	10.785	1.639	8.610	620	21.654	70·3	6.496	728	1.589	342	9.155	29·7									
IX.	10.940	1.540	9.158	627	22.265	71·5	6.354	639	1.552	345	8.890	28·5									
X.	12.538	1.509	9.372	628	24.047	71·0	7.247	642	1.568	343	9.800	29·0									
XI.	11.573	1.400	9.901	631	23.505	72·0	6.740	588	1.463	347	9.138	28·0									
1934. XII.—1935. XI.-ig összesen:	131.829	16.549	107.741	7.489	263.608	72·0	74.155	7.087	17.037	4.146	102.425	28·0									
1934. I.—XI.-ig	118.060	14.994	90.486	6.574	210.114	72·3	64.534	6.441	13.247	3.711	87.953	27·7									
1935. I.—XI.-ig	119.178	15.249	99.006	6.878	240.401	72·0	67.152	6.554	15.813	3.805	93.324	28·0									
1935. XI. havában	szám-szerűleg	+	607	+	80	+	785	+	28	+	1500	+	640	+	24	+	152	+	10	+	826
1934. havához képest több (+) kevesebb (-)		%-ban	+	5·5	+	6·1	+	8·6	+	4·6	+	6·8	+	10·5	+	4·3	+	11·6	+	3·0	+
1934. XII.—1935. XI. időszakban	szám-szerűleg	+	928	+	207	+	9038	+	338	+	10311	+	2.792	+	82	+	2690	+	93	+	5657
1933. XII—1934. XI. időszakhoz képest több(+) kevesebb (-)		%-ban	+	0·7	+	1·3	+	9·2	+	4·7	+	4·2	+	3·9	+	1·2	+	18·7	+	2·3	+
1935. I—XI. időszakban 1934. I. XI. időszakhoz képest több(+) kevesebb (-)	szám-szerűleg	+	1118	+	255	+	8610	+	304	+	10287	+	2598	+	113	+	2566	+	94	+	5371
		%-ban	+	0·9	+	1·7	+	9·5	+	4·6	+	4·5	+	4·0	+	1·8	+	19·4	+	2·5	+

*) Az 1935. évi adatok ideglenesek.

II. A forgalom munkaegységekben.*)

Időszak	Összes postai szerveknél:									
	Posta		Távíró		Távbeszélő		Rádió		Összes	
	munkaegységek száma									
	ezrekben	%-ban	ezrekben	%-ban	ezrekben	%-ban	ezrekben	%-ban	ezrekben	%-ban
Az 1930. évben	285.032	62.4	39.086	8.6	122.558	26.8	9.844	2.2	456.520	
Az 1931. évben	242.007	59.9	32.449	8.0	118.819	29.4	10.728	2.7	404.003	
Az 1932. évben	206.558	58.3	25.695	7.2	111.512	31.4	11.074	3.1	354.839	
Az 1933. évben	198.445	58.2	23.550	6.9	108.373	31.8	10.686	3.1	341.054	
Az 1934. évben	202.268	57.8	23.268	6.6	113.602	32.4	11.237	3.2	350.375	
1933. XII.—1934. X.-ig	185.198	58.0	21.463	6.7	102.623	32.1	10.264	3.2	319.548	
1934. XI.	17.066	56.3	1.884	6.2	10.427	34.4	940	3.1	30.317	
1933. XII.—1934. XI.ig összesen	202.264	57.8	23.347	6.7	113.050	32.3	11.204	3.2	349.865	
1934. XII.	19.654	60.8	1.833	5.7	9.869	30.5	952	3.0	32.308	
1935. I.	16.617	57.7	1.659	5.8	9.554	33.2	968	3.3	28.798	
II.	15.220	54.9	1.549	5.6	9.964	36.0	976	3.5	27.709	
III.	15.812	54.9	1.957	6.8	10.073	34.9	979	3.4	28.821	
IV.	16.708	55.3	1.833	6.1	10.684	35.4	977	3.2	30.202	
V.	16.581	55.8	1.856	6.2	10.306	34.7	973	3.3	29.716	
VI.	15.547	53.1	2.019	6.9	10.723	36.6	965	3.4	29.254	
VII.	17.172	55.8	2.245	7.3	10.392	33.8	962	3.1	30.771	
VIII.	17.281	56.1	2.367	7.7	10.199	33.1	962	3.1	30.809	
IX.	17.294	55.5	2.179	7.0	10.710	34.4	972	3.1	31.155	
X.	19.785	58.4	2.151	6.4	10.940	32.3	971	2.9	33.847	
XI.	18.313	56.1	1.988	6.1	11.364	34.8	978	3.0	32.643	
1934. XII.—1935. XI.ig összesen:	205.984	56.3	23.636	6.5	124.778	34.1	11.635	3.1	366.033	
1934. I.—XI.-ig	182.614	57.4	21.435	6.7	103.733	32.6	10.285	3.3	318.067	
1935. I.—XI.-ig	186.3.0	55.8	21.803	6.5	114.909	34.4	10.683	3.3	333.725	
Összehasonlítások	1935. XI. havában	számsze-								
	1934. XI. havához képest több (+), kevesebb (-)	rüleg	+ 1.247	— + 104	— + 938	— + 38	— + 2.327			
		%-ban	+ 7.3	— + 5.5	— + 9.0	— + 4.0	— + 7.7			
	1934. XII.—1935. XI. időszakban	számsze-								
	1933. XII.—1934. XI. időszakhoz képest több (+), kevesebb (-)	rüleg	+ 3.719	— + 290	— + 11.741	— + 432	— + 16.182			
		%-ban	+ 1.8	— + 1.2	— + 10.4	— + 3.9	— + 4.6			
1935. I.—XI. időszakban	számsze-									
1934. I.—XI. időszakhoz képest több (+), kevesebb (-)	rüleg	+ 3.716	— + 368	— + 11.176	— + 398	— + 15.658				
	%-ban	+ 2.0	— + 1.7	— + 10.8	— + 3.9	— + 4.9				

*) Az 1935. évi adatok ideiglenesek.

don tehát a munkaegységek a posta forgalmával kapcsolatos különböző természetű munkákat közös fogalommal fejezik ki.

A munkaegységek e természetüknél fogva igen alkalmasak az általános posta-, táviró-, távbeszélő- és rádióforgalom mérésére és összehasonlítására, de természetesen csak akkor, ha az összehasonlítási időszakban végzett munkák értékelése egyforma alapon történik. Az itt közölt táblázatok adatai az egyenlő értékelés alap-

ján megállapított munkaegységek számát tüntetik fel és így a forgalom alakulásának megítélésére alkalmasak.

A munkaegységekben kifejezett forgalom e táblázatok összehasonlításai szerint igen kedvező képet mutat. A legerőteljesebb emelkedést a távbeszélő munkaegységek mutatják, míg a posta- és táviróforgalom emelkedése csak mérsékeltnek mondható. Igaz viszont, hogy a távirónál még ez a gyenge emelkedés is nagy eredmény.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Revue étrangère.

TAVIRÓ.

Északamerikai Egyesült Államok.

A Western Union amerikai távirótársaság az Északamerikai Egyesült Államok belföldi táviróforgalmában két új kedvezményes díjú táviratfajt rendszeresített. A születésnap i üdvözlőtáviratot és az utazási táviratot.

Az elsónél kötött szövegü üdvözlő táviratról van szó, amelynél a feladó több előre elkészített s számokkal megjelölt szöveg közül választhat. A továbbításnál a cím és az aláírás mellett csak a táviratszöveg számát továbbítják. Az ilyen kötött szövegü születésnap i üdvözlő távirat díja 25 cent (85 fillér).

Az utazási táviratban a feladó kizárólag az utazására vonatkozó (elért pont, érkezési idő, éjjelezés helye, egészségi állapot stb.) közlést továbbíthat. E távirat díja 15 szóig az Északamerikai Egyesült Államok belföldi forgalmában 35 cent (1.18 F.).

Az új táviratfajok rendszeresítésére az az elgondolás adott ösztönzést, hogy a közönséget a távirónak a nem üzleti ügykörben való minél gyakrabbi igénybevételeire kell serkenteni. (J. T. 1935:11.)

Belgium.

Gyorsasági rekord a táviratovábbítás terén. A brüsszeli Alberteum, a rádió és mozgóképüzem brüsszeli kiállítási palotájának igazgatósága a belga főváros nemzetközi tengerirádió bizottságának, valamint a táviró és távbeszélő igazgatásának közreműködésével az elérhető legnagyobb gyorsaság megállapítása céljából táviratovábbítási kísérletet tartott. Ezért 1935. évi október hó 12-én 17 órakor az Alberteumban feladtak ugyancsak az Alberteum címére egy táviratot, amelyet via New York—Montreal—Sydney—London—Buenos Aires—Tokio—Beyruth—Bruxelles kellett irá-

nyítani, vagyis kétszer kellett megkerülni a távirattal a Földet. A Brüsszelből Belradion továbbított távirat az előírt hatalmas útvonalat egy perc és 40 másodperc alatt futotta meg, amit kétségen kívül gyors továbbításnak kell mindenkinek minősítenie. (J. T. 1935:11.)

Palesztina.

A táviró fejlődése Palesztinában. A palesztinai táviró az 1934. év folyamán számottevő fejlődést tudott felmutatni. Míg 1933-ban az országban csak 43 táviróhivatal működött, addig 1934-ben már 48 látta el a szolgálatot. A táviróvezetékek hossza 1934-ben 2433 mértföldre rúgott az 1933. évi 2630 mértfölddel szemben.

A továbbított táviratok darabszáma 1934-ben 495.711 volt, az 1933. évi 403.082-vel szemben, ami 92.629 drb. távirattal többet jelent. Ebben a számban a belföldi forgalomban továbbított táviratok száma 1934-ben 70.725 darabbal szerepel az 1933. évi 46.897 darabhoz képest. A palesztinai táviróforgalom bruttó bevétele 101.800 palesztinai fontot tett az 1933. évi 83.447 palesztinai fonttal szemben. A táviróüzemben alkalmazott tisztviselők száma 1934-ben 390 volt, az 1933. évi 250 távirótisztviselővel szemben. (J. T. 1935:11.)

TAVBESZÉLŐ.

Franciaország.

Franciaország és az Egyesült Államok legújabban egyezményt kötöttek az 1936. évi július hó 1-én megnyitandó közvetlen rádiótávbeszélő forgalom tárgyában. Az új összeköttetésen a beszélgetések Greenwichi idő szerint 14 és 22 óra közt fognak váltatni. A nap többi óráiban az Egyesült Államok és Franciaország közti távbeszélő forgalmat úgy, mint eddig, London közvetítésével fogják lebonyolítani. Az új egyezményt 12 évre kötötték.

Az egyezményben Franciaország hozzájárult ahhoz, hogy a Párizs és New York közti viszonylatban a közvetlen összeköttetésen váltott beszélgetésekért fizetendő díjak ugyanazok maradjanak, mint a London közvetítésével váltott beszélgetések díjai. Európa többi országainak az Egyesült Államokkal folytatandó beszélgetéseit úgy mint eddig, ezután is London közvetítésével fogják lebonyolítani. (J. T. 1935:11.)

Britindia.

A távbeszélő fejlődése Britindiában. Britindia távbeszélő hálózata állandóan növekszik, mert a vonalépítés állandóan folyik. Rövidesen Bombay már össze lesz kötve Bangaloreval (Mysore terület). 1936 januárjára ugyancsak összeköttetése lesz már egymással Madras-nak Bangalore-val, valamint Madras-nak Calcuttá-val is. Az év végéig az összes tengerparti városokat egymással összekötő távbeszélő vonal is elkészül. (J. T. 1935:11.)

Nagybritannia.

Nagybritannia postaminisztere legutóbb a képviselőházban előadta, hogy a távbeszélő díjszabásnak 1934. októbere óta történt ismételt leszállítása a forgalom fejlődése szempontjából kielégítő eredményt hozott.

A nappali órákban folytatott beszélgetések számának szaporodása heti 365 000 beszélgetésre rúgott, ami 12%-os szaporodásnak felel meg, míg az éjleli órák beszélgetéseinek szaporodása 180 000 beszélgetéssel 180% forgalomemelkedést ért el. Az új állomások 200 000 állomással szerepelnek, ami még egyszer annyi állomásszaporulatot jelent, mint a megelőző 12 hónap alatt.

Javaslatot terjesztett elő a távbeszélő állomás előfizetési díjának negyed évi 1 £ 6 sillingről (21.80 P), 1 £ 4 sillingre (20.20 P) való leszállítására, úgyszintén a magán-távbeszélő berendezésekért fizetendő pótdíjak, valamint más könnyítéseknek a rendszeresítésére is. Az új díjakat 1936. január hó 1-vel kívánják életbeléptetni. Azzal a tervvel is foglalkoznak, hogy 1936 tavaszán maximálisan 2 silling 6 penniben (2.— P) fogják megállapítani a Nagybritannia területén folytatott 3 perces helyközi beszélgetés díját. (J. T. 1935:11.)

Svédország.

A gége-távbeszélő készülék (laryngophone). Köztudomású, hogy a membrános és szénszemcsés szerkezetű mikrofonnal képzett távbeszélő készülékek a nagyon zajos helyiségekben való használatra nem alkalmasak. E készülékek a környezet zajából túlsokat vesznek át s

ezért a beszélgetés érthetősége erősen romlik. Az ilyen természetű zavarok elűntetésére Svédországban legújabbban oly mikrofont szerkesztettek, amelynek membránját közvetlenül a beszélő gégejében fejlődött rezgések hozzák mozgásba. Ezt a mikrofont typust gégemikrofonnak vagy laryngophone-nak nevezik. Ez a közönséges mikrofontól lényegében abban különbözik, hogy membránja sokkal merevebb s így a levegő zörejhullámaira kevésbé érzékeny. A gégemikrofont a beszélő könyvedén a nyakhoz szorítva a gégefejhez közel tartják. Leglényegesebb alkatrészét, mint kicserélhető kapszulát szerelik a készülékbe.

Bizonyos használatokra a laryngophone-t hallgatóval is kombinálják, úgy, hogy gégetávbeszélő készülék lesz belőle, amely megfelel a mikrofonnal képzett közönséges távbeszélő készüléknek.

Más esetekben, például a repülőgépeken való használat céljaira, ahol fontos az, hogy a távbeszélő kezelőnek mindkét keze szabadon mozoghasson, a gégemikrofont külön sisakba szerelve használják. Vagyis rendszeren a pilótasisakba szerelik bele. Az ilyen típusú gégemikrofon igen kiváló minőségű s az minden külső zajjal szemben érzékeny. Az ilyen mikrofon használatát természetesen nincs a légiszolgálatra korlátozva. Igen alkalmas az a tengeri hajókon a kazánszolgálat és gépszolgálat irányítására is, a harci kocsikban és más járművekben való alkalmazásra pedig ugyancsak megfelelő. (J. T. 1935:11.)

Délafrika.

A Délafrika és Anglia közti rádiótávbeszélő forgalom fejlődése. A Délafrikai Unió és Nagybritannia közti távbeszélő forgalom népszerűségét bizonyítja a délafrikai igazgatásnak az az elhatározása, hogy ebben a viszonylatban délafrikai területen új nagyenergiájú rövid-hullámrendszerű adót kíván üzembehelyezni, amelyet Klipheuvolban építenek meg. A délafrikai vevőállomást, amely Milnertonban van, szintén kibővítik s az új Marconi rendszerű, a beszélgetések titkát is biztosító vevőberendezés rövidesen szintén működni fog. (T. 1935. XI/16.)

RADIÓ.

Olaszország.

A római nemzetközi orvosi rádióközpont működése. A római nemzetközi orvosi rádióközpont az olasz parti rádióállomások közvetítésével működik. Az orvosi rádióközpont közléseit a következő rend-

szer mellett adja: A tengeren mozgó hajó, amelyiknek orvosi tanácsra szüksége van, erre a célra készült nemzetközi code alapján szerkesztett táviratban ismerteti a betegség megnyilvánulását és jellegzeteségeit, amelyhez szükség esetén közértelemű nyelven leírt kiegészítő magyarázatot is fűzhet (francia, angol vagy olasz nyelven). A valamelyik olasz parti rádióállomás által felfogott táviratot a lehető leggyorsabban Rómába továbbítják. Ha az eset sürgős, a távirat ugyanúgy, mint a tengeri segélykérések, sorrendi kedvezményt élvez. Rómában a táviratot azonnal távbeszélőn bemondják az orvosi központnak. Az orvosi tanácsot az esetnek megfelelően a központ szakorvosai adják meg, akikkel a központ állandó összeköttetésben áll. Mihelyt a választ megszövegezték, ugyanazzal a code rendszerrel és esetleg közértelemű közléssel is kiegészítve, azt a coltanói rádióállomásnak továbbítják, amely azt a hajóra továbbítja. (J. T. 1935:11.)

A rádió sajtótudósítók szövetségének nemzetközi kongresszusa. A rádióműsor-szóró sajtótudósítók 1936. év elején Párizsban kongresszust fognak tartani, amelyen a hasonló jellegű szervezetek képviselői, valamint a rádióműsor-szóró sajtótudósítók vezető képviselői fognak résztvenni. A kongresszuson tárgyalásra kerülő legfontosabb általános kérdések a következők lesznek:

1. A rádióműsor-szóró szociális szerepe (az oktató vagy a turisztikai rádió, a rádióműsor-szóró művészete);

2. a mikrofon technikája (hangtechnika, hanggyűjtés, mikrofon technika, felvétel);

3. a rádióműsor-szóró sajtója (közlemények, tudósítások, beszélő újságok, krónikák, átvitel, nemzeti és nemzetközi műsorok, a tudósítói hivatás gyakorlása, erkölcsi feltételek, nyugdíjkérdés, anyagi és hivatásbeli feltételek). (J. T. 1935:11.)

Ausztria.

Az első osztrák távolbalató berendezést Bécsben F. Benz tanár rendezte be és helyezte üzembe a bécsi ipari múzeum műszaki laboratóriumában. A berendezésnek adója és vevője is van. A távolbalatóberendezés evelére kizárólag oktatás céljaira szolgál. (J. T. 1935:11.)

Franciaország.

Nagyenergiájú távolbalató adót helyzetett üzembe Párizsban november hó 18-án a francia posta, táviró és távbeszélő miniszter. Az adó létesítését a minisztérium már az elmúlt év szeptemberében elhatározta. A távolbalató leadásokat az

Eifel torony tetejére szerelt antenna útján szórja a leadó 7 méteres hullámon. A leadásokat Párizs körzetében lehet venni. (J. T. 1935:11.)

Nagybritannia.

A Queen Mary angol óceánjáró rádióberendezése. A Cunard White Star társaság Queen Mary nevű óceánjáró gőzöse, amely próbajáratait a jövő év májusában fogja megkezdeni, egyszerű rádióberendezést kap. Az 500 elsőosztályú kabin mindegyike távbeszélővel lesz felszerelve, úgy, hogy az utasok bármelyikének az út egész tartama alatt módjában fog állani a világ bármely részével távbeszélőn érintkezni. A hajó ú. n. üzletnegyedében nyilvános távbeszélő állomások (távbeszélő kioszk) állanak az utasok rendelkezésére. Ezenkívül az utasok egyidejűleg három rádióműsor-szóró műsort tudnak majd hallgatni. Erre a célra a hajó különböző helyiségeiben 38 hangosan beszélőt helyeznek el. Viszont a hajó zenekarának hangversenyeit a brit rádióműsor-szóró társaság tudja majd közvetíteni bármelyik más, a vételre igényt tartó rádióműsor-szóró társaságnak. (J. T. 1935:11.) Dr. H. T.

VEGYES.

Az Európa és Francia — ill. Belga-Kongó közötti közlekedő új légi járat.

A kongói légi járat a legújabb nagy transzkontinentális légi vonal. 1935. januárjában adták át a forgalomnak. Az új vonal üzembehelyezése és a szolgálat megszervezése nehéz feladat volt. Biztosítani kellett a repülőgépek útját a Szahara felett, továbbá a szudáni bozótvilág és az egyenlítő vidéki őserdők felett. Ezenfelül védekezni kellett az ezeken a vidékeken igen gyakori trópusi viharok ellen is.

Egészen 1929-ig a Szahara átrepülése igen kockázatos, majdnem lehetetlen vállalkozás volt. Ma azonban a többmotoros gépeknek már nem akadály a sivatag, különösen azóta nem, amikor a pilóta nincs többé kizárólag saját térkép és terepismertetére utalva, hanem nyugodtan rábízhatja magát a rádió irányítására. Kényszerleszállás esetében is a rádió segítségével azonnal kérhet segítséget.

A szudáni bozótban leszállni lehetetlen. Itt tehát első sorban megfelelő számú szükségleszállóhely létesítéséről kellett gondoskodni.

Még fontosabb a szükségleszállóhely az őserdőben, amely felett a repülést mással, mint többmotoros gépekkel meg sem lehet kísérelni.

A terepnehézségeken kívül még a légköri nehézségek is számottevők. Különösen az őserdő felett az esős időszak alatt a

forgószél veszedelmes. A jól megszervezett rádiómeteorológiai szolgálat azonban ezt a veszedelmet is megszüntette. Tornádó fellépése esetében, ha a pilóta útban van, azonnal értesítik és habár a vihar sebessége igen nagy, a repülőgépe még nagyobb, úgyhogy vagy elmenekülhet a forgószél elől, vagy pedig kikerülheti.

Amíg az út a Kongó vidékére szárazföldön hónapokig és tengeren is több hétig tart, addig légiúton mindössze öt nap. A repülőgépek hetenként egyszer indulnak. Minthogy a járat fenntartása mind a francia, mind a belga állam érdeke, a járatot közösen tartják üzemben. Az egyik héten francia, a másik héten pedig belga gép repül végig az útvonalon.

A tulajdonképpen kongói járat Alger városból indul ki. Európában Párizs és Brüsszel, ill. Marseille és Alger között a küldemények továbbítására a már fennálló európai légijáratokat használják fel.

Alger-ből való elindulás után a gép az Atlas hegységet repül át. Itt a hőmérséklet télen néha — 10—15 C°-ra süllyed a fagypontra alá, éles ellentétben azzal a hőséggel, amelyben az utasoknak a Szaharában lesz részük. Az Atlas átrepülése után az első állomás El Goléa, gyönyörű oázis a sivatag közepén. Azután Aoulef következik, oázis a Tanzeouft sivatag szélén. Itt a hőmérséklet már magas. (Tél idejében délben 35 C°, nyáron 40—45 C° éjjel a leg-hűvösebb időben is.) Innen a gép csak másnap repül tovább és útját a sivatag felett folytatja. Ezen a szakaszon a pilóta egészen a rádió irányítására bízta magát. Ennek adatait azonban csillagászati helymegállapításokkal is gyakran ellenőrzi. A szó szoros értelmében úgy navigál, mint egy hajós. A következő állomás Gao. Itt adják le a Francia-Szudán keleti részébe, Timbuktu-ba, stb. szülő küldeményeket. A gép benzint vesz fel és azonnal tovább repül. Gao-nál tűnik fel a Niger folyó, amely felett a következő leszállóhelyig, Niamey-ig repülnek. Niamey-ben kerülnek leadásra a Dahomey-be és az Elefántcsont-part-ra szülő levelek, valamint a Niamey—Cotonou szárnyvonalon továbbítandó küldemények. Niamey után a gép a Nigert elhagyja és egyenesen keletnek repülve, a végtelen szudáni bozótvilág felett száll le a Tchad-tó felé. Ezen az útszakaszon a pilótának 1500 km-t kell végigrepülnie, majdnem állandó ellenszéllel, az úgynevezett „harmattan“-nal küzdve. Ez az út legnehezebb része. Zinder a következő állomás, amely egy helyi szultánátus székhelye is. Ez a Nigéria északi részében, különösen a Kano-ba szülő küldemények légiállomása. Zinder-ből való elindulás után nemcsak a felütnek a Tchad-tó. A tó déli partvidéke a vadászok paradicsoma. A sűrű bozótban rengeteg a nagy

vad (elefánt, rinocéros.) A Tchad tavat elhagyva, a repülőgép Fort Lamy-banszáll le és ott tölti az éjjelt. Másnap indulva, az első leszállóhely Bangui, az Oubangui folyó partján. Bangui-tól kezdve a gép a francia gyarmati területet elhagyja és belga terület felett repül tovább. Az első belga légiállomás Coquilhatville. Az egyenlítő itt épen a repülőteret szeli át, úgyhogy a repülőgépek nem repülve, hanem gurulva haladnak át az északi féltekéről a délire. Coquilhatville-ből a gép tovább repül végállomása Brazzaville, ill. Leopoldville felé. Azért kettős a végállomás, mert a francia gépek Brazzaville-ben, a belga gépek pedig Leopoldville-ben szállnak le. A két helységet csak a Kongó folyó választja el egymástól.

A kongói légijáratnak az államigazgatási és kereskedelmi előnyökön kívül, különösen közegészségügyi szempontból van óriási jelentősége. A trópusokra, ahol a különböző szérumokra és oltóanyagokra olyan nagy szükség van, eddig sokszor hiábavaló lett volna az orvosságot hajón elküldeni, mert a hosszú tengeri út alatt a szer hatását elvesztette volna. Légiúton azonban a szállítás olyan gyors, hogy az orvosság még friss állapotban érkezik meg. (Bull. d'Inf.)

Dr. Takács K.

Franciaország.

A francia posta angol mintára megszervezte a belföldi légi postaforgalmat. A francia posta tevékeny minisztere, Mandel, az „Air-Bleu“ nevű francia légiforgalmi társaság bevonásával egyelőre hat, Párizsból kiinduló légiútvonalon rendezett be belföldi légi postai járatokat, amelyek belföldi feladású, belföldre szülő levelek és levelezőlapok légiszállítására alkalmas zárlatokat közvetítenek. Ez a hat vonal a következő: 1. Páris—Arras—Lille, 2. Páris—Rouen—Le Havre, 2. Páris—Nancy—Strasbourg, 4. Páris—Le Mans—Angers—Nantes, 5. Páris—Bourges—Limoges—Toulouse és végül 6. Páris—Tours—Poitiers—Angoulême—Bordeaux. Ezek a vonalakon vasár- és ünnepnapi kivételével, a hét minden napján közlekednek a repülőgépek. Az „Air-Bleu“ repülőtársaság a postától sem átalányt, sem pedig különleges állami támogatást nem élvez, csupán a szállított zárlatokért kap szerződészerűleg megállapított díjat. A felsorolt hat belföldi útirány között ezidő szerint csak a párisi repülőtéren át áll fenn közvetlen csatlakozás. A postaminiszter azonban tervbe vette e hat útirány közötti transversális légi összeköttetések létesítését is. Ezek a belföldi légi útvonalakon továbbított küldeményeknek külön nevet adtak s azokat „Messages aériens“-nak nevezik, amit magyarul talán

„Légi hírnökök“ szóval lehetne visszaadni. E küldeményekért a francia posta a feladóktól a rendes levélpostai díjon felül 10 g-ként 2 frank 50 centime pótdíjat szed. Ezért a díjért e leveleket külön e célra szolgáló levélzsekre nyelvényből soronkívül gyűjti s a rendelési helyen pedig a távirat kézbesítővel, tehát soronkívül kézbesíteti. Az újítást a francia kereskedelemi és pénzügyi világ nagy örömmel fogadta. (L'Union Postale 1935:11.)

Németország.

A német postának az 1934. évről most megjelent jelentéséből vesszük a következő adatokat:

A német posta 470.000 km² területen 66.6 millió lakos postai szükségletét látja el. Ebben a két adatban a népszavazás következtében visszakapott Saar-vidéknek 1912 km² területe és 812.000 lakosa is már benne foglaltatik. A német postának ezidő szerint 63.129 postai szerve működik. A postaalkalmazottak száma 362.850 fő, amelyből kinevezett alkalmazott 221.259 fő (188.972 férfi, 32.287 nő) volt; a többi ideiglenes alkalmazott. Az évi jelentés beszámol a birodalmi posta közigazgatásának egységesítéséről. A különböző német postahivataloknál ezidő szerint 2.770 drb. gépi berendezés áll a személyzet rendelkezésére. Közötte 40 portalanító berendezés, amelyekkel a német posta igen jó eredményeket ért el. Ujabbban valamennyi nagyobb levélfeldolgozó hivatalt igyekeznek a levélkötegek portalanítását végző ilyen berendezéssel ellátni a posta vezetősége.

Nevezetes szerepet vállal a német posta a hivatali berendezések és berendezési tárgyak egységesítése érdekében birodalomszerte erősen jelentkező mozgalmakban. Az e célból életre hívott országos bizottság a táviró és távbeszélő hálózatokban is vizsgálja a lehetőségét annak, hogy csak belföldi anyagot használjon a posta berendezéseinek létesítésénél s a hálózatok karbantartásánál. Az évi jelentés ebben az irányban igen jó eredményekről számol be.

Hat új szolgálati szabályzat hagyta el 1934. év folyamán a nyomdát, amelyek nagyjából a meglévő szabályzatok újabb átdolgozott kiadásaként jelentek meg.

Nagy súlyt helyezett a német posta olyan munkaprogram felállítására és táplálására, amely a munkanélküliek tömegének csökkentésére és tervszerű, állandó munkábaállítására törekedett. Az állandóan foglalkoztatott munkásoknak számát, az elmúlt év folyamán sikerült 40.650 fővel emelni.

A forgalom megfelelően a gazdasági nyelkülendülésnek, emelkedő irányzatot mutatót.

Ez az emelkedés leveleknél 1.1, távbeszélőnél 5.2, a távbeszélő állomások számánál 6.11% volt. A távirat forgalom viszont 2.5%-kal visszaesett, amit az évi jelentés a távbeszélőforgalom emelkedésével magyaráz. A csomagforgalom emelkedése 4.6% volt, de emelkedett a postautalványforgalom (4%), továbbá a csekkforgalom (1.7%) is. Ezzel szemben az utárvétel és posta megbízási forgalom (3.3%) bizonyos visszaesést mutat.

Az elmúlt év folyamán a német posta személyzetének szakképzésére vonatkozó rendelkezéseit a nemzeti szocialista elméletnek megfelelően átdolgozta és új alapokra fektette. Ebben az évben először rendezett szaktanfolyamokat a közigazgatási szolgálatba felvett joggyakornokok és mérnökgyakornokok részére. Ezek a tanfolyamok 3 hónapig tartottak és főként azt a célt szolgálják, hogy a hallgatókat a postai szabályzatok alapgondolatával, céljával és a rendeletek miért-jével megismertessék, továbbá, hogy belőlük gondolkodó és a vezetőség célkitűzéseivel teljesen tisztában levő közigazgatási tisztviselőket neveljenek. Nagy súlyt helyez a német posta alkalmazottainak szakirányú továbbképzésére a jövőben is. Ezen a téren azonban az az elvi változás állott be, hogy a továbbképző tanfolyamokra ezentúl tisztviselők, altisztek, sőt munkások is intézményesen behivatnak. Ennek a rendelkezésnek a célja az évi jelentés szerint az volna, hogy az alkalmazottak valamennyi csoportjának egyformán megadassék a lehetőség a vezetőség terveinek megismerésére, továbbá az igazi bajtársi érzés kialakulását is várják ettől a közös tanfolyamtól.

A személyzet egészségi állapotát javulónak találja az évi jelentés, melynek adatai szerint az alkalmazottak mindegyikére átlag 16 betegnap esett. A személyzeti jóléti berendezések között érdekes a német posta vezetőségének az a rendszere, amely alkalmazottait építési kölcsönök engedélyezésével családházak szerzéséhez segíti. Ezen a címen az elmúlt évben 300.000 márka építési kölcsönt osztott szét az alkalmazottak között. A német posta alkalmazottai közül az elmúlt évben kerekén 12.000 egyént ért üzemi baleset, ezek közül 29 halálos kimenetelű volt. A német posta személyzetének 25 üdülő háza van, amelyekben összesen 2.364 ágy áll rendelkezésre. Ezenkívül 35 gyermeküdülő központ, összesen 1.185 fő befogadóképességgel szolgálja a személyzet jólétét. Ezeknek a felnőtt és gyermek üdülőházaknak segítésére a német posta 564.000 márkát fordított az elmúlt évben a postaszemélyzet egészségét szolgálja a 400-on felül lévő sport-

egyesület is, melyeknek taglétszáma a 150.000 főt meghaladja.

A költségvetési év folyamán a német posta évi jelentése 1683,7 millió RM bevételt, és 1710,3 millió RM kiadásról számol be, amely kiadási tételekben az állampénztárnak beszolgáltatott 150,7 millió RM is már bennfoglaltatik. (DVZ. 1935:49.)

*

A birodalmi német posta üzemi tanácsa hosszú szünet után 1935. november 14-én, a postaminiszter elnöklete alatt újból ülésre jött össze. Az üzemi tanács a multban sokszor keményben bírálta a nagyközönség szempontjából a német posta egyes intézkedéseit, különösen pedig díjszabási politikáját. Ezen az ülésen csak a miniszter beszélt, a tanács tagjai hallgattak és tudomásulvették a miniszter beszámolóját. E szerint az 1924-től 1934-ig terjedő tíz év alatt a német posta tartalék tőkéje 700 millió márkára szaporodott. Mint munkaadó is megállotta a helyét a német posta, mert az utolsó 10 év alatt több, mint 3 milliárd márka megrendelést tett a német iparnál. Bejelentette a postaminiszter, hogy a folyó költségvetési évben előreláthatóan 100 millió márkát kell az állampénztárba beszolgáltatnia, tekintettel arra, hogy a bevételek kb. 9°/_o-os emelkedést mutatnak az elmúlt év bevételeivel szemben. Különösen kedvezően alakul a német légiposta hálózat forgalma. Ma már valamennyi európai állammal Luxemburg és Portugália kivételével, közvetlen légipostai összeköttetést tart fenn. Leghosszabb német légipostai összeköttetés a 15.000 km hosszú délamerikai légijárat, amely a rendszeres postai összeköttetéssel szemben kb. 15—20 napi időmegtakarítást jelent a feladókra nézve. Bejelentette a miniszter, hogy az „L Z 129” jelzésű Zeppelin elkészülte után a német posta rendszeres és közvetlen légipostai összeköttetést létesít a Lufthansa repülőgépeivel egyetemben az Amerikai Egyesült Államokkal. Előkészület alatt áll a Berlin—Kairó—Bagdad közötti közvetlen német légipostai összeköttetés is. Az üzemi tanács tagjainak azután bemutatták a német posta két propaganda mozgóképét. Az egyik „A világ

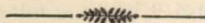
szeme” címmel a távolbalátás mai helyzetét igyekszik ismertetni. A másik mozgókép: „Az oceánt átrepülő levelek” címmel a légiposta előnyeit mutatta be a nézőknek. (D. P. Z. 1935:24.)

*

A német posta hatalmas erőfeszítéssel készül a Garmisch-Partenkirchenben lebonyolításra kerülő téli Olympiászra, amely a közeli hetekben (1936. február 6—16-ig) zajlik le. Mindenekelőtt öt tagból álló, feláras levélbélyegsorozatot adott ki. A felárat az olympiai játékokat rendező bizottság kiadásainak részbeni fedezésére engedik át. A várható postaforgalom lebonyolítására három postahivatalt és a tágas gépkocsiszint rendezik be. A szomszédos Münchennel 44 gyorstávíró és 10 távbeszélő áramköröt építettek, amelyek Délnémetországgal, Ausztriával, Magyarországgal, Itáliával és Svájcjal létesítettek közvetlen távíró és távbeszélő összeköttetést. De közvetlen áramköröket építenek Berlin, Frankfurt (Maina mellett) és Köln központjaival. A távíró és távbeszélő központok napi teljesítményét 2.000 táviratra és 2.000 beszélgetésre emelik. Külön képleadó-állomást is kap a téli olympiász színhelye. A rádió helyszíni leadások megkönnyítésére hat közvetítő áramkör épül, amelyeken át tíz beszélő egyszerre német, angol, francia, olasz, skandináv és szláv nyelven közvetíti a világra szóló küzdelmek lefolyását. A különböző munkahelyek kiszolgálására 300 főnyi idegen nyelvekben jártas postakalmazottat vont össze a német posta. (D. V. Z. 1935:47.)

*

A német posta segíteni akar azokon a panaszokon, amely szerint az egyes német hatóságokat nehéz a távbeszélő névsorban feltalálni. A hatósági távbeszélő-állomások felkeresését megkönnyítendő, megkereste az egyes hatóságokat, hogy a fennhatóságuk alá tartozó valamennyi távbeszélő-állomás részére egységes gyűjtőnevet állapítsanak meg. Jövőben azután a birodalom valamennyi távbeszélőközpont névsorában ezek a hatósági távbeszélő-állomások azonos név alatt kereshetők, illetőleg találhatók fel. (P. N. 1935:11.) (k. j.)

HIREK.

Nouvelles.

Meghalt a Népszövetség közlekedésügyi bizottságának igazgatója, Haas Róbert a Népszövetség közlekedésügyi bizottságának igazgatója, a f. é. november hó 4-én szívbajban 44 éves korában elhunyt. Korai távozása fájdalmas érzést vált azoknak körében, akik vele a Népszövetségben együtt dolgoztak, főleg pedig az általa alapított s vezetett közlekedésügyi bizottságban. A világháború után 1920-ban Párizsban tartott s a posta, táviró, távbeszélő, rádió és a vasúti forgalom megjavítása céljából összehívott nemzetközi értekezleten Haas Róbert képviselte a Népszövetséget. (J. T. 1935:11.)

A spanyol távközlésigazgatás átszervezésével kapcsolatban Luis Montes Lopez de la Torre nevezetett ki közlekedésügyi helyettes államtitkárrá. Ezzel egyidejűleg a távközlés vezérigazgatósága megszűnt. A távközlési ügyek ezután Spanyolországban a közmunkaügyi és közlekedésügyi minisztérium közlekedésügyi helyettes államtitkársága alá fognak tartozni. (J. T. 1935:11.)

A világ nagy távközlési vállalatai legújabbán emelkedő bevételekről számolnak be. Így az American Telephone and Telegraph Company az elmúlt július havában 1,121.691 dollár tiszta bevételt ért el, az 1934. év júliusának 792.832 dollárjával szemben. Az elmúlt augusztusban a társaság távbeszélő állomásainak szaporulata 27.000 új állomás volt az előző év augusztusának 10.700 új állomásával szemben.

A Cables and Wireless néven működő angol vezetékes és drótnélküli távirókonstern 1934/5-ös költségvetési évben 165.466 font tiszta hasznot mutatott fel, a megelőző költségvetési év 128.730 font tiszta hasznával szemben. Ennek megfelelően a konstern az osztalékot 12%-ról 15%-ra emelte fel.

Az International Telephone and Telegraph Corporation az elmúlt év első negyedében 2,129.000 dollár tiszta hasznot ért el, az 1934. év első negyedének 1,935.000 dollárnyi tiszta hasznával szemben.

A Radio Corporation of America az elmúlt év harmadik negyedében 512.000 dollár tiszta hasznot tudott felmutatni, az előző év hasonló időszakának 406.000 dollárjával szemben. Az 1935-ös év első 9 hónapjának tiszta haszna ennél a vállalatnál 2,801.000 dollárra rúgott, az 1934-es év

első 9 hónapjának 2,178.000 dollárjával szemben.

A Western Union Telegraph Company 1935. harmadik évtizedében 1,515.000 dollár tiszta haszonnal zárta számadását, a megelőző év hasonló időszakának 402.000 dollárjával szemben. Az 1935-ös év első kilenc hónapjában elért tiszta haszon 3,415.000 dollárra rúgott, az 1934-es év első kilenc hónapjának 1,785.000 dollárjával szemben. (J. T. 1935:11.)

A távközlés nagy férfainak arcképei. A távközlés nemzetközi egyesületének berni irodája MORSE-nak, a táviró feltalálójának arcképet neves művésszel 600 példányban elkészíttette, s a díszes papírosra nyomott margóval együtt 23×18 cm nagyságú karcolatot az érdeklődőknek vételre felkínálja. A megrendelések „Bureau de l'Union Internationale des Télécommunications, Effingerstrasse No 1. à Berne (Suisse)” címre küldendők a portót és csomagolást is magában foglaló 2 sváici frank eladási árnak a megküldése mellett.

Morse arcképet a jövő év vége felé Hughes-nek és más nagy, a távközlés fejlesztése terén érdemeket szerzett férfiaknak az arcképei is követni fogják.

Szerkesztői üzenetek

Pintér József postatiszt, Eger. A „Budapest” nevű magyar hajóra valamelyik dunai kikötőben való tartózkodási ideje alatt táviratot lehet küldeni. A táviratot abba a kikötőbe kell címezni, ahol a feladó értesülése szerint a hajó tartózkodik. Ha a távirat feladási idején a hajó Turnu-Severinben tartózkodik, azt a következőképpen kell címezni: „X. Y. (a címzett neve) motorsip „Budapest” Turnu-Severin.” Ez közönséges magántávirat, de a díjat természetesen a rendeltetési hely országa szerint érvényes díjtételek szerint kell megállapítani és beszédni.

Ha a távirat feladója a távirat esetleges utánküldését a saját költségén akarja biztosítani, akkor a cím elé = FS = díjköteles jelzést kell írnia. Ebben az esetben Turnu-Severinből a táviratot a címzett után küldik és az utánküldési díjat, ha azt a címzett nem fizetné meg, utólag a feladótól szedik be. A beszédendő díjat az utánküldő hivatal közli a felvevő hivattal.

Kiadó: Dr. LÖRINCZY GABOR, m. kir. postatanácsos.

Fővárosi Nyomda Rt., Lovag u. 18. — Felelős v.: Duchon J.